

ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SORUMLULUĞU KAPSAMINDA DOĞRUDAN VE YANSIMA ZARAR (ÖZELLİKLE USÛL VE TAKİP HUKUKU YÖNÜNDEN)

*Direct and Reflection Damages on the Liability of
the Board Members in Joint Stock Company
(Particularly in terms of Procedure and
Enforcement Law)*

Ali Fuat ÇİÇEKLİ*

Öz

Kanun koyucu, çeşitli hükümlerde pay sahibi ve alacaklılara, şirketin zararının tazminini talep etme hakkı tanımıştır. Esasında doğrudan ve yansıma zarar ayrımı da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Zira yönetim kurulu, pay sahipleri ve alacaklılara doğrudan zarar verebileceği gibi, şirkete zarar

* Araştırma Görevlisi, Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, alifuatcicekli53@icloud.com, ORCID 0000-0001-7631-9833.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 16.05.2022.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 03.10.2022.

Atıf/Citation: Çiçekli, Ali Fuat. "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu Kapsamında Doğrudan ve Yansıma Zarar (Özellikle Usûl ve Takip Hukuku Yönünden)." *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 2 (2022): 1067-1154.

"Bu eser, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır. / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License."

vermek suretiyle yansıma yoluyla da zarar verebilmektedir. Bu bağlamda kanun koyucu, yansıma zararın giderilmesi noktasında açık bir hüküm ihdas etmeksizin pay sahibi ve alacaklılara dava takip yetkisi tanımak suretiyle şirketin zararının giderilmesine imkân tanımaktadır. Zira pay sahibi ve alacaklılar, maddî anlamda kendilerine ait olmayan bir hakkın takibini yürütmektedirler. Öte yandan iflâs durumunda kanunen dava takip yetkisi, iflâs idaresine geçmesine rağmen kanun koyucu, belli şartlar dâhilinde alacaklı ve pay sahibine şirketin zararının giderilmesini talep hakkı tanımıştır. Nihayetinde çalışma, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunda doğrudan ve yansıma zarar ayrımının kökenini incelemekte ve bu ayrımın gerek maddî hukuk gerekse usûl ve takip hukuku yönünden sonuçlarını ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Zarar, Yansıma Zarar, Dava Takip Yetkisi, Dava Yetkinliği, Anonim Şirket, Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu.

Abstract

The legislator has given the shareholders and creditors the right to demand compensation for the loss of the company in various provisions. In fact, the distinction between direct and reflection damage emerges at this point. Because board members can directly damage to company. It can also damage shareholders and creditors by means of reflection. In this context, the legislator allows the loss of the company to be compensated by granting the shareholders and creditors of right to take legal action, not having legislating an explicit provision regarding the compensation of the reflected damage. Because the shareholders and creditors pursue a right that does not belong to them materially. Moreover, in case of bankruptcy, although right to take legal action a lawsuit passes to the bankruptcy administration, the legislator has given the creditor and the

shareholder the right to demand the compensation of the company's losses under certain conditions. Finally, the study examines the origin of the distinction between direct and reflection damages under the liability of the board members and deals with the consequences of this distinction in terms of both material law and procedural and enforcement law.

Keywords: Direct Damage, Reflection Damage, Right to Take Legal Action, Representative Action, Joint Stock Company, Legal Liability of Board Members.

GİRİŞ

Sermaye şirketleri, esasında, ekonomik bir amaç doğrultusunda belli bir sermayeyi bir araya getirmek suretiyle teşekkül eden, mal varlığının yönetimi için kurulan bir teşekküldür. Nitekim bu şirket tipinde sermaye unsuru ön planda olmakla birlikte bu unsurun yönetiminden kaynaklı sorumluluğun sınırlandırılması söz konusudur. Bu bağlamda sermaye şirketlerine, pay sahibinin, sadece şirkete getirmeyi taahhüt ettiği meblağla sorumlu olduğu, başkaca bir sorumluluk üstlenmemesi yönündeki “sınırlı sorumluluk” ilkesi egemendir.¹

¹ Tuğrul Ansay, *Anonim Şirketler Hukuku*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1982), 39; Hayri Domaniç, *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi II*, (İstanbul: Temel Yayınları, 1988), 9; Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019), N. 429, 433, 441; Oğuz İmregün, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak)*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1996), 261-262; Orhan Nuri Çevik, *Uygulamada Şirketler Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2002), 343; Sami Karahan (Ed.) ve Özlem Karaman Coşgun, *Şirketler Hukuku*, (Konya: Mimoza Yayıncılık, 2013), 351-352; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 46-47; Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayınları, 2019), 113-114; Tamer Bozkurt, *Şirketler Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 206-207. Sınırlı

Sınırlı sorumluluk ilkesi dolayısıyla şirketin tüzel kişiliği kuvvetlenmektedir. Nitekim âdeta pay sahiplerinden bağımsızlığını pekiştiren şirket, iş ve işlemlerinden doğan sorumluluğu kendisi üstlenmektedir. Bu bağlamda şirketi oluşturanlar, getirmeyi taahhüt ettikleri sermayenin henüz şirkete ödenmemiş kısmından yalnızca şirkete karşı sorumlu olmakta, yoksa şirketin giriştiği iş ve işlemlerden herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır.²

Sınırlı sorumluluk ilkesinin, girişimcilerin ticari riskini azalttığı açıktır. Ancak buna karşılık şirketle ilişki içerisine girenlerin ticari riski artmaktadır. Nitekim her ne kadar birbirinden ayrı hukukî kişilik olgusu karşısında şirketle pay sahipleri arasındaki ilişkinin hukuken birbirinden bağımsız olduğu kabul edilse de fiilî olarak çoğu zaman şirketi idare edenler, pay sahiplerinden veya onların hâkimiyetindeki kimselerden oluşmaktadır. Kaldı ki kural olarak yönetim kurulu, genel kurulu oluşturan pay sahiplerince seçilmektedir. Bununla birlikte şirketi idare edenlerin pay sahiplerinden oluşmadığı veya pay sahiplerinin şirketin idaresinde etkisinin az olduğu durumlar da mümkündür. Bu hâlde de nimet-külfet ilişkisine ters olguların ortaya çıkma ihtimali bulunmaktadır. Zira şirketi idare yetkisine sahip olan yönetim kurulu, şirketin ve diğer ilgililerin menfaatlerini, geleceğini ve hatta ekonomik varlığını etkileyebilecek yetkilere sahip bir organdır.³ Şirketi idare

sorumluluk ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Yadigar İzmirli, "Şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk," *Mevzuat Dergisi* 3, no. 33 (Eylül 2000).

² Domaniç, *Şirketler*, 9; Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar I*, N. 433; İmregün, *Ortaklıklar*, 261; Çevik, *Şirketler*, 343; Karahan ve Karaman Coşgun, *Şirketler*, 352.

³ Ersin Çamoğlu, *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle)*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 2-3.

edenler, şirketi oluşturanların menfaatleri aleyhine hareket edebilirler. Bu hâlde sınırlı sorumluluk ilkesi gereği şirketle kendilerinin malvarlığının birbirinden bağımsız olması dolayısıyla pay sahipleri, şirketin idaresini ele alarak menfaatlerini temin etme imkânına sahip değildirler.

İşte bu bağlamda kanun koyucu, kendi başına bir kişilik sahibi olan şirketin kendisine ve hatta şirketin bu husustaki ihmali de göz önüne alarak⁴ pay sahiplerine ve şirketle ilişkiye giren üçüncü kişilere, şirketi idare edenlerin sorumluluğuna başvurma imkânı tanımıştır. Bu imkân sayesinde şirketi yöneterek şirket adına iş ve işlemlerde bulunan yönetim kurulu üyelerinin haksız ve hukuka aykırı fiilleri dolayısıyla sorumluluğuna gidilebilmektedir. Öte yandan bu imkân, sermayenin korunması ilkesinin bir tezahürüdür.⁵ Zira açılan sorumluluk davasıyla şirketin zararının tazmini ve dolayısıyla sermayenin korunması gerçekleşmektedir.

Şirketle pay sahiplerinin hem malvarlığı hem de sorumlulukları birbirinden ayrıdır. Bu bağlamda yönetim kurulu üyelerinin fiilleri sonucunda şirketin kendisi zarar görebileceği gibi pay sahipleri de zarar görebilir. Ancak şirketin zararı, sınırlı sorumluluk ilkesi gereği ancak dolaylı olarak pay sahiplerine de zarar verebilir. Nitekim hukuken pay sahibinin malvarlığı, şirket malvarlığından ayrıdır. Belirtmek gerekir ki şirketin zararı, alacaklılara da zarar vermektedir. Zira şirket zarar ettiğinde temerrüt riski artmaktadır.⁶

⁴ David Grieder, *Die Rechtsnatur der aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage*, (Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019), N. 423, 126-127.

⁵ Bu konuda bkz. Necla Akdağ Güney, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010) 42-43.

⁶ Hans Caspar von der Crone, Antonio Carbonara ve Silvia Hunziker, *Aktienrechtliche Verantwortlichkeit und Geschäftsführung*, (Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2006), 8.

Öte yandan yönetim kurulu üyeleri, doğrudan doğruya pay sahiplerine ve alacaklılara da zarar verebilirler. Ancak şirketin bu hususta bir zararından bahsedilemez. Bu itibarla özellikle dava takip yetkisi bağlamında doğrudan ve yansıma zarar ayrımı önem arz etmektedir. Zira pay sahipleri ve üçüncü kişiler, şirketin zararının tazminini ancak bu konuda açık bir kanuni düzenleme bulunması veya dava takip yetkisine sahip olduklarında talep edebilirler. Dolayısıyla pay sahipleri ve üçüncü kişiler, kendilerinin yansıma zararını, şirketin ise doğrudan zararını dava ederek giderme imkânı bulmaktadır. Belirtmek gerekir ki söz konusu imkânla kanun koyucu, şirketin, hukuka aykırı olarak tazminat taleplerinden feragat etmesi, zarar verici eylemleri onaylaması veya hissedarların çoğunluğunun sorumlu organlarla işbirliği içinde olması gibi durumlara karşı pay sahipleri ve alacaklıları koruma amacı gütmüştür.⁷

Nihayetinde tüm bu hususları incelemek üzere çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde doğrudan ve yansıma zarar ayrımıyla birlikte özellikle yansıma zarar irdelenecektir. Bu kapsamda yansıma zararın, zarar türleri arasındaki yeri ve hukuki niteliği ele alınacaktır. İkinci bölümde anonim şirketler hukukundaki kanunî düzenlemeler bağlamında doğrudan ve yansıma zarar, yönetim kurulu üyelerinin hukukî sorumluluğu çerçevesinde açıklanacaktır. Bu bölümde hukukî sorumluluk olgusu, özellikle dava hakkı, sıfat ve dava takip yetkisi çerçevesinde tartışılacaktır. Ayrıca bu bölümde sorumluluğu doğuran olgular ve sorumluluğun hukukî niteliği incelenecektir. Üçüncü bölümde şirketin iflâs etmesinden sonra söz konusu olacak dava hakkının tespitinde doğrudan ve yansıma zarar ayrımı üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda bilhassa, doğrudan ve yansıma zarar ayrımının tasfiye türleri bakımından oluşturduğu sonuçlar tartışılacaktır. Son olarak şirketler

⁷ BGE 117 II 432, <https://www.bger.ch/>.

topluluğunda hâkimiyetin hukuka aykırı kullanılması sonucundaki sorumluluk davasında doğrudan ve yansıma zarar ayrımı ve sonuçlarına değinilecektir.

I. DOĞRUDAN, DOLAYLI VE YANSIMA ZARAR

A. Genel Olarak

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu⁸ (TBK) m. 49 hükmü uyarınca kusurlu ve hukuka aykırı fiiliyle bir kimseye zarar veren, bu zararını gidermekle yükümlüdür. Sorumluluk hukukunun temelini oluşturan söz konusu hükme göre zarar, haksız fiil sorumluluğunun ve dahi sorumluluk hukukunun unsurlarından birini oluşturur. Zarar kavramının, sorumluluğun unsurlarından olan uygun illiyet bağı ve hukuka aykırılık unsurlarıyla yakından ilişkisi bulunmaktadır. Bu ilişkinin belirginleştiği noktalardan biri de doğrudan ve dolaylı zarar ayrımıdır.

Zarar kavramının uygun illiyet bağıyla ilişkisi fiil ile zararın doğması arasındaki bağla ilgilidir. Bu bağlamda fiilin, sebep ve sonuç ilişkisi içerisindeki zincir halkalarının sırasına göre ilk zincir halkası doğrudan zarar, ilk zincir halkasına bağlanan zararlar ise dolaylı zararı ifade etmektedir. Zarar kavramının hukuka aykırılık boyutu ise ihlal edilen normun koruma kapsamıyla ilgilidir⁹. Zira her zarar, hukuka aykırı değildir. Hukuk çerçevesinde zararın giderilmesi, normun korumayı amaçladığı kimseler için geçerlidir. İşte bu hususta doğrudan zarar, normun koruma kapsamı içindeki mağdurun, doğrudan doğruya uğradığı zararı ifade ederken dolaylı zarar, normun koruma kapsamı içindeki mağdura yönelik saldırıdan (fiilden) dolayı normun koruma kapsamı dışındaki üçüncü kişilerin

⁸ RG. 04.02.2011, S. 27836.

⁹ S. Sulhi Tekinay et al., *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993), 564.

zarardır. Bu itibarla hukuka aykırılık yönünden doğrudan zarar, mağdurun zararıyken dolaylı zarar, üçüncü kişinin zararını ifade etmektedir.

Doktrinde doğrudan ve dolaylı zarar ayrımı, bu iki husus iç içe incelenmiş olmakla birlikte hukuka aykırılık yönüyle dolaylı zarar, yansıma yoluyla uğranan zarar olarak nitelendirilmiştir.¹⁰

B. Doğrudan Zarar

Doktrinde doğrudan zarar kavramı, haksız ve hukuka aykırı fiil neticesinde ilk ve en yakın meydana gelen zarar olarak belirtilmektedir.¹¹ Öyle ki bir neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde fiilin neticesini oluşturan ilk zarara doğrudan zarar denir. Bu bağlamda doğrudan zarar kavramı, illiyet bağıyla yakın bir ilişki içerisindedir.¹² Zira doktrinde uygun illiyet bağı teorisi çerçevesinde hayatın olağan akışına ve tecrübe kurallarına göre fiilin meydana getirmeye elverişli olduğu her çeşit zararın tazmin edileceği belirtilmektedir.¹³ Bu bakımdan doğrudan zararın, birbirine bağlanan neticelerin öncelik sonralık ilişkisine bakılmaksızın, eş söyleyişle doğrudan ve dolaylı zarar ayrımı

¹⁰ Tekinay et al., *Borçlar*, 562. Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop, eserlerinde, zarar kapsamında hukuka aykırılık ve illiyet bağı unsurunu ayrı ayrı inceleyerek, hukuka aykırılık kapsamında doğrudan doğruya ve yansıma yoluyla uğranan zarar; illiyet bağı kapsamında doğrudan ve dolaylı zarar olarak tasnif etmişlerdir.

¹¹ Hâluk Tandoğan, *Türk Mes'uliyet Hukuku Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 70; Fikret Eren, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), N. 1645, 598; M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2016), N. 126, 43.

¹² Eren, *Borçlar*, N. 1645, 598.

¹³ Tandoğan, *Akit Dışı*, 70; Eren, *Borçlar*, N. 1645, 599.

yapılmaksızın uygun illiyet bağı içerisindeki her türlü zararı ifade ettiği söylenebilir.¹⁴

C. Dolaylı Zarar

Doktrinde dolaylı zarar kavramı, fiil neticesinde meydana gelen ilk ve en yakın zarar dışındaki ancak ilk ve en yakın zararlar aralarında neden-sonuç ilişkisi olan ara vakıaların sonucu olarak meydana gelen zarar olarak ifade edilmektedir.¹⁵ Eş söyleyişle dolaylı zarar, fiilin ilk ve en yakın neticesi olarak meydana gelen zarara bağlı olan ve bundan kaynaklanan zarardır.¹⁶ Ancak kanımızca uygun illiyet bağı teorisi kabul edildiğinde, hayatın olağan akışına göre vuku bulan türden bir sonucu meydana getirmeye elverişli her sebep, sorumluluğu doğuran sebep olduğundan¹⁷, doğrudan ve dolaylı zarar ayrımının da pratik bir anlamı yoktur.

Bu hususta dolaylı zarar kapsamında olduğu kabul edilen¹⁸ ancak esas itibarıyla tamamen farklı bir zarar çeşidi olan yansıma zarara da değinmek gerekmektedir. Esasında dolaylı zarar kavramını ifade eden en önemli nokta yansıma zararlar ilgilidir. Zira artık uygun illiyet bağı teorisi kabul edildiğinden doğrudan ve dolaylı zarar ayrımında illiyet bağı meselesi tartışmaya kapalıdır. Bu bağlamda en başta yansıma zararın, sorumluluk hukukunun hukuka aykırılık unsuruyla ilgili olduğunu belirtmek gerekir. Zira yansıma zararda, zararın fiil ile uygun illiyet bağı içerisinde olup olmadığından ziyade, ihlal edilen

¹⁴ Eren, *Borçlar*, N. 1645, 598-599.

¹⁵ Çağlar Özel, "Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 50, no. 4 (2001), 83.

¹⁶ Tandoğan, *Akit Dışı*, 70.

¹⁷ Eren, *Borçlar*, N. 1683, 612; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Cilt-2*, N. 138ff., 45-46.

¹⁸ Özel, "Sözleşme," 83.

normun koruma kapsamının, eş söyleyişle kimi korumayı amaçladığının saptanması¹⁹ önem arz etmektedir.²⁰ Ancak bu hususta belirtmek gerekir ki yansıma zararın evleviyetle uygun illiyet bağı çerçevesinde meydana gelmiş olması gerekmektedir. Zira yansıma zararda, sorumluluğun hukuka aykırılık unsuru tartışmalıdır; yoksa uygun illiyet bağı unsurunun mevcut bulunması gerekliliği şüphesizdir.²¹

Yansıma zarar, muhakkak üçlü bir ilişki doğurmaktadır.²² Zira yansıma zarardan söz edebilmek için normun koruma amacını ihlal eden fiilin mağdurunun zararıyla, mağdur dışındaki üçüncü kişinin, mağdurun zararına bağlı bir başka zararı mevcut olmalıdır.²³

Yansıma zarar, eğer açık bir kanunî düzenleme bulunmuyorsa tazmin edilemez.²⁴ Nitekim yansıma yoluyla zarar, kendisine yönelmiş fiil dolayısıyla zarar gören kişiden başka bir kişinin aynı fiil sebebiyle uğradığı zararı ifade etmektedir²⁵. Bu kural, normun koruma amacının sınırından ortaya çıkmaktadır. Zira hiçe sayılarak kendisine uyulmayan hukuk kuralının, ihlal edilen türden bir menfaati muhafaza altına almak amacıyla ihdas edilmiş olması şarttır.²⁶ Keza tazminat sorumluluğu, normun koruma amacı içerisinde, önlemek istediği fiilin sonucu türünden bir zarar meydana

¹⁹ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hüükümler*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2020), 394.

²⁰ Tekinay et al., *Borçlar*, 564; Özel, "Sözleşme," 101.

²¹ Bkz. Oğuzman ve Öz, *Borçlar Cilt-2*, N. 128-129, 44.

²² Özel, "Sözleşme," 84-85.

²³ Özel, "Sözleşme," 85ff.

²⁴ Tandoğan, *Akit Dışı*, 259; Özel, "Sözleşme," 104.

²⁵ Tekinay et al., *Borçlar*, 562; Kılıçoğlu, *Borçlar*, 391.

²⁶ Tekinay et al., *Borçlar*, 476.

geldiği takdirde söz konusu olur.²⁷ Bu bakımdan norm, zarar gören kimsenin zararını gidermek amacındadır. Bunun dışındaki olgular, normun koruma amacını ve sınırını aşmaktadır. Öte yandan bu yorum, üçüncü kişinin zararı dolayısıyla sorumluluğun doğmayacağı yönündeki genel kurala da uygundur.²⁸ Zira zararın tazminini isteme hakkı, ancak doğrudan doğruya zarar görene aittir.²⁹ Öte yandan Yargıtay da istikrarlı olarak bu yönde içtihatla bulunmaktadır.³⁰ Bununla birlikte eğer normun koruma amacının, doğrudan zarar görenle birlikte üçüncü kişiyi de kapsadığı anlaşılıyorsa söz konusu yansıma zararın tazmin edilebileceği kabul edilmelidir.³¹

²⁷ Tandoğan, *Akit Dışı*, 259, dn.28; Kılıçoğlu, *Borçlar*, 394.

²⁸ Özel, "Sözleşme," 92.

²⁹ Eren, *Borçlar*, N. 1646, 599; Özel, "Sözleşme," 93.

³⁰ "...Sorumluluk hukukunun en önemli amacı, kişinin mal varlığında iradesi dışında meydana gelmiş eksilmeyi aynı veya nakdi olarak gidermektir. Zararın tazminini talep etmek hakkı doğrudan zarar görene tanınmıştır. Doğrudan zarar görenin dışında üçüncü bir kişinin tazminat talebinde bulunma hakkı, kural olarak yoktur. Bu sebeple sözleşme dışı sorumluluk hukukunda üçüncü bir kişinin maruz kaldığı yansıma zararı, prensip olarak, tazmin edilemez niteliktedir. Zira sorumluluk hukukunun temel kurallarından birini, tazminat talebinde bulunabilecek olan kişi veya kişilerin sadece doğrudan zarara uğrayanlar olması oluşturur...", Yar. HGK, E.2017/17-1315, K.2017/1239, 1.11.2017; "...Yansıma zararı ise, hukuka aykırı eylemden zarar gören kişinin dışında bir başkasının zarar görmesidir. İlliyet bağı ve hukuka aykırılık koşullarının gerçekleşmesi, özel bir koruma normunun ihlali gerekir...", Yar. HGK, E.2013/21-2215, K.2015/1487. 5.6.2015, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası). "...eylem doğrudan kendisine yöneltilmeyen kişinin bu eylemden dolayı uğradığı yansıma zararlarının tazmini, bunu mümkün kılan açık bir düzenleme bulunmadıkça söz konusu olmayacaktır...", Yar. İBK, E.2017/5, K.2018/7, 6.7.2018, RG. 14.12.2021, S. 31689.

³¹ Bu hususta bkz. Eren, *Borçlar*, N. 1646, 599; Özel, "Sözleşme," 98ff.; Kılıçoğlu, *Borçlar*, 394.

II. ANONİM ŞİRKETLERDE SORUMLULUK DAVASI BAĞLAMINDA DOĞRUDAN VE YANSIMA ZARAR

A. Genel Olarak

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu³² (TTK) m. 549 vd. hükümlerinde, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin, tasfiye memurlarının ve denetçilerin, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde kendilerine karşı açılacak sorumluluk davası ve bu davanın şartları düzenlenmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki sorumluluk hâlleri bu hükümlerle sınırlı değildir. TTK'nin birçok hükmünde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun düzenlendiği hâller bulunmaktadır.³³

Kanun'un 549, 550, 551 ve 552. maddelerinde sorumluluğu doğuran belli başlı olgular ayrıca ve açıkça düzenlenmiştir. Bu bağlamda belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması; sermaye hakkında yanlış beyanlar ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi; değer biçmede yolsuzluk gibi olguların meydana gelmesine sebep olanlarla birlikte, Sermaye Piyasası Kurulu'nun izni olmaksızın halktan para toplamak fiillerini işleyenler, bu fiil sonucunda meydana gelen zarardan sorumludurlar. Bu bağlamda söz konusu hükümlerde, fiili işleyenlere göre değil sorumluluğu gerektiren olgulara göre bir tasnif yapılmıştır.³⁴

³² RG. 14.02.2011, S. 27846.

³³ TTK'de düzenlenen yönetim kurulu üyelerinin hukukî sorumluluk hâlleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Serhan Dinç, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluk Hâlleri," *Ankara Barosu Dergisi*, no. 4 (2016), 149ff.

³⁴ Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt IV*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), § 60, N. 18, 2810.

Sorumluluk sebeplerini ve şartlarını kapsayan torba bir hüküm niteliğindeki TTK m. 553 hükmünde, belirli kişilerin, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, şirkete, pay sahiplerine ve alacaklılara karşı verdikleri zarardan sorumlu oldukları ifade edilmiştir. Hükümdeki “kanun” ibaresi, TTK dâhil diğer tüm kanunları da kapsayacak niteliktedir.³⁵ Yine hükümde belirtilen “yükümlülük” ifadesi başta TTK m. 369’da belirtilen yükümlülükler olmak üzere yönetim kurulunun, şirketi, pay sahiplerini ve alacaklıları korumaya yönelik tüm görev ve yetkilerini içermektedir.³⁶ Bu noktada belirtmek gerekir ki sorumluluk hükümleri, yönetim kurulu üyelerinin yetkileri çerçevesindeki iş ve işlemlerinde daha dikkatli davranmasını sağlamak suretiyle önleyici bir fonksiyona da sahiptir.³⁷

Sorumluluğun söz konusu olması için gereken temel unsurlar bu hâlde de geçerlidir. Bu bağlamda hukuka aykırı fiil, kusur, uygun illiyet bağı ve zarar unsurları TTK m. 549 vd. hükümlerinde düzenlenen sorumluluk hallerinde de bulunmak zorundadır.³⁸ Sorumluluğun yaptırımını tazminattır.³⁹

³⁵ Ünal Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013), N. 16-72; Muhammet Özkes, Vural Seven ve Nedim Meriç, *Sermaye Şirketlerinde Sorumluluk Davası (TTK m. 549 vd.)*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021) 13.

³⁶ Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-59.

³⁷ Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 44.

³⁸ Ansay, *Şirketler*, 141ff.: Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-26, 38, 53; Oruç Hami Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2019), 424; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 470ff.; Mevci Ergün, *Anonim Şirketler Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 451; André Nussbaumer, “Schaden als Voraussetzung von Verantwortlichkeitsansprüchen,” *Insolvenz- und Wirtschaftsrecht*, no. 2 (2001), 59.

³⁹ Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 589a; İmregün, *Ortaklıklar*, 358.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun şartlarından olan zarar unsuru, özellikle doğrudan ve yansıma zarar ayrımı açısından önem arz etmektedir. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu⁴⁰ (eTTK) m. 340 hükmünün m. 309'a yaptığı atıf dolayısıyla doğrudan ve yansıma zarar ayırımından açıkça bahsedilmekteydi.⁴¹ Ancak TTK hükümlerinde açıkça doğrudan ve yansıma zarar konusunda bir ayırım yapılmamaktadır. Bununla birlikte doktrinde, TTK m. 553 hükmündeki "...hem şirkete, hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan..." ifadesinden, anılan kimselerin doğrudan zararının söz konusu olacağı belirtilmiş⁴², TTK m. 555 hükmündeki "Şirketin uğradığı zararın tazminini, şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir..." cümlesinden yansıma zararın kastedildiği ifade edilmiştir.⁴³ Nitekim TTK m. 553 hükmünün gerekçesinde de doğrudan ve yansıma zarar ayırımının varlığı belirtilmektedir.⁴⁴

⁴⁰ RG. 29.06.1956, S. 9353.

⁴¹ Çamoğlu, *Ortaklık*, 124; Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 51; Mehmet Helvacı, *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*, (İstanbul: Beta Yayınları, 2001), 108; İmregün, *Ortaklık*, 357; Tamer Bozkurt, "Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu: Üyelerin Özellikle Doğrudan Doğruya Verdikleri Zararlardan Doğan Sorumlulukları ve Yargı Uygulaması," *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 83 (2009), 163.

⁴² Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-86; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 486-487; Bahtiyar, *Ortaklıklar*, 404; Sami Karahan (Ed.) ve Hanife Doğrusöz Koşut, *Şirketler Hukuku*, (Konya, Mimoza Yayıncılık, 2013), 799; Bozkurt, *Şirketler*, 510ff.

⁴³ Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-86; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 487; Bahtiyar, *Ortaklıklar*, 404-405; Karahan ve Doğrusöz Koşut, *Şirketler*, 803; Abuzer Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016), 462-463; Bozkurt, *Şirketler*, 507ff.

⁴⁴ TTK m. 553 gerekçesi. Gerekçede her ne kadar doğrudan ve dolaylı zarar şeklinde bir ayırım yapılsa da buradaki dolaylı zarardan kastedilen, yansıma zarardır. Bu hususta bkz. II.C.1

B. Doğrudan Zarar ve Dava Hakkına Etkisi

1. Genel Olarak

Doğrudan zarar, fiil neticesinde zarar görenin kişi veya malvarlığı değerlerinde uygun illiyet bağı çerçevesinde meydana gelen eksilmeyi ifade ettiğine göre, TTK m. 553/1 hükmüne göre zarar, kurucunun, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticinin veya tasfiye memurunun kanundan ve/veya esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüğünü ihlal etmek suretiyle, anonim şirketin, pay sahibinin ya da şirket alacaklısının kişi veyahut malvarlığı değerlerinde meydana gelen azalmadır. Şüphesiz zarar, maddî olabileceği gibi manevi de olabilir.⁴⁵ Zararın varlığını ve miktarını iddia ve ispat yükü davacıya aittir.⁴⁶ Öte yandan belirtmek gerekir ki doğrudan zarar nedeniyle açılan davanın amacı sermayenin korunması değil doğrudan doğruya kişisel çıkarın korunmasıdır.⁴⁷

⁴⁵ Çamoğlu, *Ortaklık*, 163; Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 592; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 50. Şirketin manevi zararı hakkında aynı yönde bkz. Murat Can Pehlivanoglu, "Pay Sahiplerinin Manevi Tazminat Hakkı ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 38, no. 2 (2022): 210, dn.61. Pehlivanoglu, pay sahibinin doğrudan nitelikteki manevi zararlarının hukukî dayanağının TTK m. 553'e değil, TTK m. 371/5 hükmüne dayandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu hususta bkz. Pehlivanoglu, "Manevi," 216. Şirketin manevi zararının olabileceğini kabul eden Özekes, Seven ve Meriç, pay sahipleri ve alacaklıların şirketin manevi zararı hakkında tazminat talebinde bulunamayacaklarını, zira manevi tazminatın ancak zarara uğrayan tarafından istenebileceğini belirtmektedir. Bu konu hakkında bkz. Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 50. Kanımızca pay sahipleri ve alacaklılar, TTK m. 555 ve TTK m. 556 hükmü gereği manevi tazminat davası kapsamındaki yansıma zararlarını da talep edebilirler. Keza Kanun, şirketin zararını maddî ve manevi tazminat şeklinde ayırım yaparak sınıflandırmamıştır.

⁴⁶ Çamoğlu, *Ortaklık*, 147; Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 592.

⁴⁷ Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 43.

2. Davacı ve Davalı Sifatının Dava Hakkına Etkisi

Doğrudan zararın mahkeme yoluyla giderilmesi noktasında dava hakkına değinmek gerekmektedir. Dava hakkı (*klagerecht* ya da *klagebefugnis*), maddî hukuk bakımından bir hakkın ihlalinin müeyyidesine karşılık gelmektedir.⁴⁸ Zira dava hakkının konusu, maddî hukuktan kaynaklanmaktadır.⁴⁹ Dolayısıyla hukukî himaye talep eden kimse, müeyyidesine başvurduğu hakkın koruma alanı içerisinde olmalıdır. Dava hakkının özünü, maddî anlamda bir hak, hukukî yarar⁵⁰ ve ehliyet oluşturmaktadır.⁵¹ Doğrudan zarar kavramı bakımından dava hakkı, doğrudan doğruya malvarlığında azalma söz konusu olan kimseye aittir. Bu bağlamda Kanun, doğrudan zarara uğrayacak kimseleri, kendi başına bir tüzel kişiliğe sahip olmasının bir neticesi olarak anonim şirket, şirketin esas sermayesinde hissesi olan pay sahibi ve şirketle borç ilişkisi içerisinde bulunan alacaklı olarak tarif etmektedir. Dikkat etmek gerekir ki bu kimselerin her birinin zararı birbirinden bağımsızdır; birbiriyle ilgisi bulunmamaktadır.⁵² Dolayısıyla maddî hukuk anlamında her birinin sübjektif hakkı birbirinden farklı olduğundan hukukî yarar ve ehliyetleri de ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

⁴⁸ İlhan E. Postacıoğlu, *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1975), 180.

⁴⁹ James Goldschmit, *Zivilprozessrecht*, (Berlin-Heidelberg: Springer Verlag, 1929), 29.

⁵⁰ Goldschmit, *Zivil*, 29-30.

⁵¹ Postacıoğlu, *Usul*, 186ff. Ayrıca bkz. Süha Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku Cilt I*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 465ff.

⁵² Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-87. "...Yöneticilerin eylemleri sonucunda şirket ortaklarının doğrudan zararlarının varlığı halinde ise ortaklığın zararından müstakil olarak kişisel zararlar söz konusu olacağından ortaklar tazminatın kendilerine verilmesini isteyebilirler...", Yar. 11. HD, E.2020/6333, K.2021/6754, 1.12.2021, (Yargıtay Bilgi Bankası).

Kanunda belirtildiği üzere davacı sıfatı, anonim şirket, pay sahipleri ve şirket alacaklılarına aittir. Her bir davacının hak sahipliği, kendi malvarlığında oluşan zarar⁵³ bakımından söz konusudur. Böylece her bir davacı birbirinden bağımsız olarak dava açabilir⁵⁴. Anonim şirketin zararı için davayı kural olarak şirketin temsil organı olan yönetim kurulu açar.⁵⁵ Ancak davalı tarafta yönetim kurulu üyelerinin tamamı bulunuyorsa mahkemece davayı açmak üzere bir kayyım atanması

⁵³ BGE 131 III 306, E. 3.1.2, (<https://www.bger.ch/>).

⁵⁴ "...İkinci durum ise, doğrudan zarar halidir. Bu ihtimalde yöneticilerin veya denetçilerin eylemleri sonucunda şirket alacaklılarının ortaklığın zararından müstakil olarak gördükleri zararlar söz konusudur. Anılan zarar türünde ortaklığın zarar görüp görmemesinin bir önemi bulunmamaktadır. Bu dava türünde ise alacaklılar, talep ettiği tazminatın kendisi adına hükmedilmesini isterler...", Yar. 11. HD, E.2019/2317, K.2021/1708, 25.02.2021, (Yargıtay Bilgi Bankası).

⁵⁵ Mülga eTTK m. 341 hükmünde şirketin, yönetim kurulu üyelerine sorumluluk davası açması için genel kurul kararı dava şartı olarak aranıyordu. Yeni TTK hükümlerinde anonim şirketlerle ilgili böyle bir düzenleme yapılmamakla birlikte TTK m. 479/3-c hükmünde sorumluluk davasının açılması için oyda imtiyazın işlemeyeceği belirtilerek genel kurul kararı verilmesi gerektiği yönünde bir intiba ortaya çıkmaktadır. Yargıtay, bu hükmeye dayanarak anonim şirketlerde de genel kurul kararını dava şartı olarak aramaya devam etmektedir. Bkz. Yar. 11. HD, E.2020/1944, K.2021/2150, 8.3.2021; Yar. 11. HD, E.2019/166, K.2019/6840, 5.11.2019, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası). Bu konu hakkında detaylı bilgi ve doktrindeki tartışmalar için bkz. Tamer Bozkurt, *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Genel Kurul Kararı Şartı ve TMSF'ye Devredilen Şirketlerde Durum*, ed. Alper Uyumaz, Mehmet Akçaal ve Ebru Tüzemen Atik, *Selçuk Hukuk Kongresi 2020, Özel Hukuk Tebliğleri Tam Metin Kitabı*, (Ankara: Nobel Yayınları, 2020), 427ff. Kanımızca dava şartı gibi hak arama hürriyetini kısıtlayan kurumların dar yorumlanması gerekmektedir. Zira kural, hak arama hürriyeti nedeniyle dava açabilmek olduğuna göre istisna, dava şartı yoluyla bu hakkı kısıtlamaktır. İstisnaların dar yorumlanması ilkesi gereğince açıkça kanunî bir düzenleme olmadıkça geniş yorum metoduyla temel hak ve özgürlükler kısıtlanamaz.

gerekmektedir.⁵⁶ Zira menfaat çatışması dolayısıyla yönetim kurulu, kendisine karşı açılan davada temsil yetkisini kullanamaz. Doktrinde mümkünse sorumluluğu bulunmayan bir yönetim kurulu üyesinin şirketin temsilini sağlayabileceği, aksi hâlde kayyım atanmasına gerek kalmadan genel kurulun yönetimi değiştirme veya özel temsilci atama yoluna gidilebileceği, bu imkânlar kullanılmıyorsa son çare olarak bir kayyım atanması gerektiği belirtilmektedir.⁵⁷ Dolayısıyla şirketin doğrudan zararı için bizzat şirketin kendisinin dava açabilmesi doğaldır. Esasında burada incelenmesi gereken sorun, şirketle ilişkileri olması sebebiyle doğrudan zarar gören pay sahipleri ve alacaklıların dava hakkıdır.

Doğrudan zarar davasında öncelikle sıfatın saptanması önem arz etmektedir. Zira bu davalarda, pay sahipliği ve alacaklılık sıfatına bağlı bir zarar iddiası ileri sürülmektedir. Şirket alacaklılarının doğrudan zararında öncelikle, alacaklılık sıfatı ispat edilmelidir.⁵⁸ Bu itibarla davacı, şirketten alacaklı olduğunu ispatla yükümlüdür.⁵⁹ Zira alacaklı sıfatına sahip

⁵⁶ Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 602; Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-92; Pulaşlı, *Şerh*, § 63, N. 79, 2975; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 486; Bahtiyar, *Ortaklıklar*, 405; Karahan ve Doğrusöz Koşut, *Şirketler*, 799; Çamoğlu, *Ortaklık*, 122.

⁵⁷ Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 602a, 602c; Pulaşlı, *Şerh*, § 63, N. 79, 2975; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 97; Ergün, *Anonim*, 472.

⁵⁸ Abuzer Kendigelen, *Hukukî Mütâalalar (Mahkeme Kararları ile Birlikte) Cilt XI: 2010-2011*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2013), 17.

⁵⁹ Alacaklının zarar verici fiilden önce şirketten alacaklı olup olmadığı veya zarar verici fiilin sonucu olarak şirketin alacaklısı olması önemli değildir. Bu hususta önem arz eden husus, zararın doğduğu anla birlikte davanın açıldığı tarihte mevcut bulunan alacaklılık sıfatıdır. Bu itibarla zarar verici fiil sonucu zarar meydana geldiği anda, davacı, hâlihazırda şirket alacaklısı sıfatını haiz bulunmak zorundadır. Bu konu hakkında bkz. Kendigelen, *Mütâalalar*, 17, 20; Grieder, *Rechtsnatur*, N. 122, 411. Belirtmek gerekir ki mevcut bulunması gereken alacak hakkının kaynağı önemli değildir. Bu

olmayan kimseye karşı yönetim kurulunun sorumlu olması düşünülemez. Pay sahipleri ise bu sıfatlarını, hisse senedinin türüne veya şirketin halka açıklık durumuna göre çeşitli şekillerde ispatlayabilir. Bu itibarla pay sahipleri, pay sahipliği sıfatını, halka açık anonim şirketlerde dolaşımda olan paylar için Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) kayıtlarını (TTK m. 418); halka kapalı anonim şirketlerde nama yazılı hisse senetlerinde pay defterini (TTK m. 499); hamiline yazılı hisse senetlerinde pay senediyle birlikte MKK kayıtlarını (TTK m. 417/5, 489) ileri sürerek ispatlayabilirler. Öte yandan şirket, halka açık olmakla birlikte dolaşımda olmayan paylar söz konusu ise bu hâlde pay sahipliği sıfatı, nama yazılı hisse senetlerinde pay defteri, hamiline yazılı hisse senetlerinde ise pay senedi ve MKK kayıtları ileri sürülerek ispat edilebilir (TTK m. 417/2). Son olarak belirtmek gerekir ki paylar, senede bağlanmamış olsa bile (çıplak pay) pay defterine yazılacağından⁶⁰, pay sahipleri, pay defterini ibraz ederek pay sahipliği sıfatını ispat edebilir.

Davalı sıfatı; kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarına aittir (TTK m. 553/1). Yönetim kurulu üyesi eğer bir tüzel kişiye sorumluluk da tüzel kişiye ait olacağından⁶¹ davalı, tüzel kişi adına yönetim kurulunda bulunan gerçek kişi olamaz.⁶² Dolayısıyla davalı sıfatı, yönetim

bağlamda ister haksız fiilden ister sözleşmeden doğmuş olsun, davacının, dava açıldığı sırada şirketten TTK m. 553 hükmündeki doğrudan zararına yönelik alacağından başka bir alacağının bulunması yeterlidir.

⁶⁰ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar I*, N. 770.

⁶¹ Tekinalp, *Sermaye*, N. 12-16.

⁶² Cafer Eminoğlu ve Fatma Betül Çakır, Fatma Betül, "Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyesi Seçilmesi ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kuruluna Temsilci Ataması," *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18, no. 3 (2014): 286; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 488. Aksi yönde bkz. Karahan ve Doğrusöz Koşut, *Şirketler*, 792.

kurulu üyesi tüzel kişiye aittir.⁶³ Dikkat etmek gerekir ki kural olarak şirketin idaresi, yönetim kuruluna ait olmakla birlikte bu idarenin devri (TTK m. 553/2) söz konusu olabileceğinden hükümde “yöneticiler” ifadesine yer verilmiştir. Öncelikle eTTK’daki “müdür” yerine “yönetici” kavramının getirilmesi isabetlidir. Zira yönetici kavramı, müdürü de kapsayan genel nitelikte bir terimdir.⁶⁴ Doktrinde yönetici kavramından, genel olarak şirket adına karar almaya, kararı uygulamaya yetkili olan veya özellikle imza yetkisi bulunmak suretiyle işletme konusunun gerçekleştirilmesi çerçevesinde kendisine devredilen yetkilerle donatılmış genel müdür, genel müdür yardımcıları, müdür, murahhas müdür, CEO, genel koordinatör, ticari temsilci ve ticari vekiller gibi kimselerin anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir.⁶⁵ Bu bağlamda şirket adına ve hesabına karar alma ve bu kararı uygulama yetkisini haiz kimsenin yönetici sıfatına sahip olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Söz gelimi şirket adına taşınmaz alım satımına, önemli miktarda bağışlama yapmaya veyahut önemli miktarda sorumluluk gerektirecek borç ilişkilerine girmeye yetkili kimseler, TTK m. 553/1 anlamında yönetici kabul edilmelidir. Bu yorum, hükmün amacıyla da paraleldir. Zira sorumluluk yetkiyle paralel olarak değerlendirilmeli, yetki veyahut görev yoksa sorumluluktan da söz edilmemelidir.

⁶³ Tüzel kişinin, aralarındaki iç ilişkiye dayanarak temsilci gerçek kişiye karşı rücu hakkı saklıdır. Bu konuda bkz. Eminoğlu ve Çakır, “Tüzel,” 287; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 488-489.

⁶⁴ Kendigelen, *Yenilikler*, 458. İsviçre Borçlar Kanunu (OR) m. 754/1 hükmünde de benzer şekilde “yönetimde yer alan ilgili kişi” ifadesi kullanılmaktadır. Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 39.

⁶⁵ Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-58; Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 60, 2824; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 489; Karahan ve Doğrusöz Koşut, *Şirketler*, 792; Bozkurt, *Şirketler*, 501.

Davalı konumunda olan ve şeklen seçilmiş ya da atanmış yönetim kurulunun veya münferiden yönetim kurulu üyesinin fiilî olarak bu görevi ifa edip etmediği veyahut ticaret siciline tescil edilip edilmediği bir önem arz etmez.⁶⁶ Zira hukuka uygun olarak seçilmiş yönetim kurulu üyesinin ticaret siciline tescili kurucu değil açıklayıcı niteliktedir.⁶⁷ Öte yandan bu hususta şeklen yönetim kurulu üyesi olmamakla birlikte fiilen bu yetkiyi kullanan kimsenin de sorumluluğu bulunmaktadır.⁶⁸ Eş söyleyişle bu hususta biçimsel değil işlevsel bir kıstas söz konusudur.⁶⁹ Fiilî organ niteliğindeki kişiler, yönetim kurulunun görev ve yetkisini kullanmak, bağımsız olarak hareket edip yetki ve sorumluluk bağlamında karar vermek, kararını geri alıp zararı önlemek yetkisine sahip olmalıdır.⁷⁰ Dolayısıyla bu kişiler, fiilî organ olarak giriştiği iş ve işlemlerin meydana getirdiği zararlardan sorumlu olarak şeklen ve hukuken TTK m. 553/1 hükmündeki kimselerden olmasa dahi davalı sıfatına sahiptir.

⁶⁶ Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 48, 2819.

⁶⁷ Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 99; Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 48, 2819 dn.39; Karahan ve Doğrusöz Koşut, *Şirketler*, 792. Şirketin kuruluşuyla birlikte esas sözleşmeyle belirlenmiş olan yönetim kurulunun esas sözleşmeyle beraber tescil edilmesinin kurucu nitelikte olduğu yönünde bkz. Domaniç, *Şirketler*, 532; Bozkurt, *Şirketler*, 254; Ergün, *Anonim*, 123.

⁶⁸ Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 50, 2820; Şener, *Ortaklıklar*, 419; Ergün, *Anonim*, 990; Hamdi Yasaman, *Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku ile İlgili Makaleler Mütâalalar Bilirkişi Raporları Cilt II*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013), 325ff.; Hamdi Yasaman, "Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları," *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 2 (Temmuz 2013), 99.

⁶⁹ Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 39.

⁷⁰ BGE 117 II 573, (Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 50, 2820); Helvacı, *Anonim*, 9-10; Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 589, 600a; Yasaman, "Sorumluluk," 99-100; Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 40; Ergün, *Anonim*, 990.

3. Doğrudan Zararı Meydana Getiren Olgular

Pay sahiplerinin doğrudan zararı, özellikle pay sahipliği haklarının ihlal edilmesi sonucu doğabilir. Zira pay sahipliğinden doğan haklar, doğrudan pay sahibini korumaktadır. Bu bağlamda kâr payı alma hakkı, rüçhan hakkı, tasfiye bakiyesini alma hakkı, oy hakkı, bilgi alma hakkı gibi pay sahipliği haklarının yönetim kurulunca ihlal edilmesi dolayısıyla pay sahibinin malvarlığında bir eksilmenin meydana gelmesi, onun doğrudan zarar görmesini ve dava hakkına sahip olmasına sebebiyet vermektedir. Öte yandan pay sahipliği sıfatının mevcut olduğu anda doğrudan zarar verilmesi yeterlidir; yoksa zararın doğmasından sonra pay sahipliği sıfatının kaybı önem taşımaz.⁷¹

Türk Ticaret Kanunu'nun yönetim kurulunun sorumluluğuna ilişkin hükümleri, "*alacaklının alacağıının güvencesi, şirketin malvarlığıdır*" ilkesi çerçevesinde düzenlenmiştir.⁷² Şirket alacaklılarının doğrudan zararı, şirketten olan alacaklarını tahsil edememiş olmalarından kaynaklanmaktadır.⁷³ Nitekim bu husus TTK m. 555 hükmünün

⁷¹ Helvacı, *Anonim*, 152; Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 130-131; Grieder, *Rechtsnatur*, N. 420, 125-126; Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 88. Kısmen aynı yönde bkz. Çamoğlu, *Ortaklık*, 137-138. Çamoğlu'na göre, doğrudan zarar, şirketle yönetim kurulu arasındaki sözleşmeye dayanıyorsa pay sahipliği ve alacaklılık sıfatı, davanın kesin hükme bağlanmasına kadar mevcut bulunmalıdır. Böyle bir ilişki yoksa dava açıldığı sırada bu sığata sahip olmak yeterlidir.

⁷² Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-105.

⁷³ Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 86. Aynı yönde bkz. "...Mahkemece iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre...TTK 553. maddesinde düzenlendiği, davacının borçlu şirketin bir takım araçlarına haciz uygulattığı, ancak icra takiplerini devam ettirmediği, davacının borçlu şirketten olan alacağını icra yolu ile tahsil etmesinin mümkün olduğu, borçlu şirkete ait bir takım araçlara suçta kullanıldığı iddiasıyla el

gerekçesinde de belirtilmektedir.⁷⁴ Bu bağlamda alacaklılar, şirketten tahsil edemedikleri alacakları için yönetim kuruluna karşı doğrudan zarara uğradıkları iddiasıyla sorumluluk davası açabilirler. Dikkat etmek gerekir ki alacak devredilmişse, bu devir bir bütün olarak gerçekleşeceğinden doğrudan zarara uğrayan da devralan alacaklı olacaktır. Dolayısıyla şirketten olan alacağını devreden alacaklı, kural olarak TTK m. 553 hükmüne dayanarak sorumluluk davası açamaz.⁷⁵

Doktrinde şirket alacaklılarının doğrudan zararının, alacaklının korunması ilkesi çerçevesinde korunan kişilik hakkına zarar verilmesiyle doğacağı belirtilmektedir.⁷⁶ Eş söyleyişle yönetim kurulunun, anonim şirketler hukukuna ilişkin bir kuralı ihlal etmesiyle alacaklının kişilik haklarının doğrudan zarar görmesi gerekmektedir. Zira bu kapsamda olmayan zararlar, alacaklının değil şirketin zararı olarak değerlendirilmelidir.

koyulması nedeniyle tasfiye işlemlerini tamamlayamadığını ve şirket borçları ödeyemediği savunmasına dosyadaki belgelere göre itibar edildiği, davacının zararının ancak tasfiye işlemlerinin tamamlanmasından ve borçlu şirketin bu nedenle sicilden terkinde doğacağı, bu nedenle dava tarihinde doğmuş bir zararından söz edilemeyeceği, alacağın geç ödenmesinde belirlenen durumlar karşısında davalı tasfiye memurunun kusurlu sayılamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir... hükmün ONANMASINA...", Yar. 11. HD, E.2016/13134, K.2018/977, 12.02.2018, (Yargıtay Bilgi Bankası).

⁷⁴ "...Kanun şirketin borçlarını ödemediği sürece alacaklının zarara uğramadığı varsayımını kabul etmiştir...", TTK m. 555 gerekçesi. Aksi yönde bkz. Çamoğlu, *Ortaklık*, 128-129. Çamoğlu, yönetim kurulu üyelerinin ortaklık malvarlığını azaltan tüm iş ve işlemlerinin, alacaklıların dolayısıyla zararını oluşturduğunu belirtmektedir.

⁷⁵ Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 89-90.

⁷⁶ Ansay, *Şirketler*, 142; Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 52; Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 80, 2841.

İstisna niteliğinde de olsa hem şirketin hem de pay sahibi ve/veya alacaklının doğrudan zararından bahsedebileceği hâller söz konusu olabilir. Bu konu hakkında İsviçre Federal Mahkemesi'nin çeşitli içtihatları bulunmakla birlikte *Biber Holding*⁷⁷ kararına göre, şirketin iflâs etmesi durumunda bu husus farklılık göstermektedir. Karara göre şirket iflâs ettikten sonra, şirketle birlikte pay sahibi ve alacaklıların da doğrudan zarar görmesi ihtimalinde, kural yalnızca şirketin dava hakkının mevcudiyetidir. Eş söyleyişle bu hâlde pay sahibi ve alacaklıların doğrudan zararlarını gidermek için dava hakkı bulunmamaktadır. Ancak yüksek mahkeme, fiilin, yalnızca pay sahibi ve alacaklıları koruyan bir şirketler hukuku hükmünü ihlâl etmesi veya haksız fiil niteliğinde olması (TBK m. 49) ya da güvenden doğan sorumluluğa (*culpa in contrahendo*) sebebiyet vermesi hâlinde pay sahibi ve alacaklıların doğrudan zarar davası açabileceklerini belirtmektedir.⁷⁸ Türk doktrininde *Tekinalp*, söz konusu kararın adalet ve meşruiyet yönünden isabetsiz olduğunu belirterek, kanunda açıkça sınırlanmadıkça pay sahibi ve alacaklının doğrudan zararlarının, şirketin zararının giderilmesiyle ortadan kalkacağı yönünde bir yorum yapılamayacağını belirtmektedir.⁷⁹ Aynı yönde görüş ileri süren *Yasaman* ise, mahkemenin bu görüşünün, pay sahibi ve alacaklının dava hakkını gereğinden fazla kısıtladığını, zira bu yorum kabul edildiğinde yalnızca rüçhan hakkının ihlâli, yanıltıcı bilgi vermek suretiyle şirkete kredi verilmesinin sağlanması gibi hâllerde pay sahibi ve alacaklının doğrudan

⁷⁷ BGE 131 III 306, (<https://www.bger.ch/>).

⁷⁸ BGE 131 III 306, E. 3.1.2. Federal Mahkeme güncel kararlarında da aynı içtihadını sürdürmektedir. Bkz. BGer 4A_623/2017, 24.10. 2018, E. 4.3.3; BGE 141 III 112, 117, E. 5.2.3; BGE 136 III 14, 20, E. 2.4, (Grieder, *Rechtsnatur*, N. 477, 145, dn.944).

⁷⁹ *Tekinalp*, *Sermaye*, N. 16-91.

zarar davası açmak hakkına sahip olacağını belirtmektedir.⁸⁰ Kanımızca bu husus, usûl hukuku kuralları çerçevesinde çözülmelidir. Bu bağlamda davacının, zararın giderilmesi bağlamındaki hukukî yararına (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁸¹ m. 114/1-h) bakılmalıdır. Nitekim şirketin zararı giderildiğinde pay sahibi ve alacaklının doğrudan zararı da gideriliyorsa, pay sahibi ve alacaklının dava açmak hususunda hukukî yararı yoktur. Bu doğrultuda söz gelimi, şirket dava açmışsa pay sahibi ve alacaklının açacağı dava hukukî yarar yokluğundan reddedilmelidir (HMK m. 114/1-h). Eğer pay sahibi ve alacaklı, şirketten önce dava açmışsa ve istisna da olsa bu davanın sonucunda şirketin zararı da giderilecekse şirketin açtığı dava hukukî yarardan yoksundur. Söz gelimi alacaklının alacağını şirketten tahsil imkânı kalmaması yüzünden⁸² açacağı sorumluluk davasıyla şirketin borcu, yönetim kurulu üyelerinin malvarlığından tahsil edilecek ve böylece şirketin, hukuka aykırı fiil sebebiyle sorumlu yönetim kurulu üyesine ayrıca bir doğrudan zararın tazmini davası açmasına gerek kalmayacaktır. Zira alacaklıya karşı olan borç, sorumlu yönetim kurulu üyesinden tazmin edildiğinden, şirketin alacaklıya karşı ayrıca bir tazmin yükümlülüğü bulunmayacaktır. Ancak pay sahibi ve alacaklının açtığı davanın sonucu, şirketin zararını giderecek nitelikte değil ve şirketin

⁸⁰ Yasaman, "Sorumluluk," 107.

⁸¹ RG. 04.02.2011, S. 27836.

⁸² Her ne kadar şirketin malvarlığının kötü yönetimi sonucunda malvarlığının azalması durumunda alacaklıların ancak yansıma zararlarının bulunduğu düşünülse de doktrinde, alacaklıların alacağını tahsil imkânı kalmamışsa artık alacaklıların doğrudan zararının bulunduğu ve tazminatın şirkete değil kendilerine ödenmesini talep edebilecekleri kabul edilmektedir. Bu hususta örnek bir olay için bkz. Kendigelen, *Mütâalalar*, 13ff. Bu hâlde kanımızca çifte niteliği bulunan bir tazmin türü ortaya çıkmaktadır. Öyle ki tazminat alacaklılara ödendiğinde şirketin de pasifi azaldığı için, alacaklılarla beraber şirketin de zararı ortadan kalkmaktadır.

açtığı dava, pay sahibi ve alacaklının zararını giderecek nitelikteyse bu halde hukukî yarar, dava şartı olduğundan ve davanın her aşamasında gözetileceğinden (HMK m. 115/1) pay sahibi ve alacaklının açtığı dava hukukî yarar yokluğundan reddedilecektir. Nihayetinde belirtmek gerekir ki bu kimselerin açacağı dava sonucu verilen hükümler, kesinleşse dahi taraflar farklı kişiler olduğundan birbiri hakkında kesin hüküm oluşturmayacaktır (HMK m. 303/1).

Nihayetinde pay sahibi ve alacaklıların doğrudan zararı, çeşitli olgulardan doğabilir. Doktrinde sıklıkla örnek verildiği üzere yönetim kurulunun kanuna aykırı bir şekilde pay sahibine rüçhan hakkını kullandırmaması veyahut kâr payını ya da kuruluş dönemi faizini ödememesi⁸³; pay sahibinin hisselerinin haksız olarak iptal edilmesi; şirket yöneticilerinin, şirketin almış olduğu borcu ya da başkaca edim yükümlülüklerini yerine getirmemek amacıyla şirketi atıl kılmak suretiyle aciz içine düşürerek alacaklılara zarar vermesi⁸⁴; inşâsına hiç başlanmayan ve ifası da mümkün olmayan taşınmaza ilişkin maketten konut satışı yapmak suretiyle alacaklılardan para toplayarak haksız fiil işlenmesi⁸⁵, paravan bir şirket kurup malvarlığını bu şirkete aktarmak suretiyle mevcut şirketin malvarlığının azaltılması⁸⁶; yönetim kurulunun (yöneticilerin) şirketin malî durumu

⁸³ Yar. 11. HD, E.2020/2373, K.2021/5103, 15.6.2021, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

⁸⁴ Yar. 11. HD, E.2016/6861, K.2016/8174, 17.10.2016; İstanbul BAM, 13. HD, E.2020/1549 K.2021/222, 18.2.2021; İstanbul BAM, 12. HD, E.2019/650, K.2020/249, 26.2.2020, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

⁸⁵ İstanbul BAM, 12. HD, E 2018/2227, K.2021/203, 16.2.2021, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

⁸⁶ Ankara 5. Asliye Ticaret Mahkemesi, E.2001/314 K.2004/225. Kararın ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. Bozkurt, "2009," 155ff.

hakkında yanıltıcı bilgi vermesi⁸⁷ ya da bilançodaki bilgileri gerçeğe uygun düzenlememesi sebebiyle şirkete kredi verilmesi gibi⁸⁸ olgular, doğrudan zararın tipik hâllerini oluşturur. Yargıtay, bir kararında, esas sermayenin arttırılması sonrasında nakdî sermayenin dörtte birinin nakden ödenmek durumunda kalınması ve yönetim kurulunca söz konusu bakiye kısmın ödenmesi için pay sahiplerine on beş gün gibi kısa bir süre tanınmasının doğrudan zarar kapsamına gireceğini belirtmiştir.⁸⁹

4. Doğrudan Zararın Tazmininde Sorumluluğun Hukukî Niteliği

Doğrudan zarar davasında sorumluluğun hukukî niteliği, davacı konumunda olanların sıfatına ve sorumluluk sebeplerine göre değişmektedir.⁹⁰ Bu bağlamda doktrindeki hâkim görüşe göre şirketin, yönetim kuruluna ve yöneticilere karşı açtığı davanın dayandığı hukukî ilişkinin akdî olduğu belirtilmektedir.⁹¹ Zira anonim şirketle yönetim kurulu üyeleri arasında sözleşmeden doğan bir ilişki bulunmaktadır.⁹² Bir

⁸⁷ İstanbul BAM, 14. HD, E.2020/1699, K.2020/1436, 17.12.2020, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

⁸⁸ Örnek durumlar için bkz. Ansay, *Şirketler*, 142-143; Çamoğlu, *Ortaklık*, 148-149; Domaniç, *Şirketler*, 649-650; Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 609; Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-87; Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 82, 2842; Nussbaumer, "Schaden," 62.

⁸⁹ Yar. 11. HD, E.2015/14405, K.2016/6410, 09.06.2016, (Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 81, 2842).

⁹⁰ Domaniç, *Şirketler*, 672.

⁹¹ Çamoğlu, *Ortaklık*, 111-112; Helvacı, *Anonim*, 108; İmregün, *Ortaklıklar*, 352; Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-94; Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 79, 2841; Bozkurt, "2009," 157; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 479; Yasaman, "Sorumluluk," 105; Kendigelen, *Yenilikler*, 459-460; Bahtiyar, *Ortaklıklar*, 396.

⁹² Doktrindeki çeşitli görüşler söz konusu akdî ilişkinin, vekâlet, ortaklık, kendine özgü sözleşmelerle şirketler ve borçlar hukukuna ilişkin unsurları

başka görüşe göre, sorumluluk davası TTK hükümlerinde ayrıntılarıyla düzenlendiğinden bu davanın hukukî temeli kanundan doğmaktadır.⁹³ Öte yandan doktrindeki bir görüş, yönetim kurulu üyesinin fiilinin, yönetim kurulu üyeliği sıfatından kaynaklanmadığı veya şirket işleriyle ilgili olmadığı hâllerde haksız fiilin söz konusu olacağını belirtmektedir.⁹⁴ Bununla birlikte söz konusu görüş, yönetim kurulu üyesinin fiili, hem haksız fiil hem akde aykırılık teşkil ediyorsa bu iki sorumluluk türünün yarışacağına işaret etmektedir.⁹⁵ Kanımızca bir sorumluluk, şirketle yönetim kurulu üyesi arasındaki akdî ilişkiye dayanabileceği gibi vakıanın türüne göre haksız fiile de dayanabilir. Bu itibarla sorumluluğun hukukî niteliğini, kategorik olarak salt akdî veya haksız fiil olarak saptamaktan ziyade vakıanın niteliğine göre değerlendirmek daha uygun olur.

Doktrindeki hâkim görüşe göre pay sahibi ve alacaklının açtığı davanın dayandığı hukukî ilişkinin ise yönetim kurulu üyeleriyle aralarında akdî bir ilişkinin bulunmaması sebebiyle haksız fiil olduğu kabul edilmektedir.⁹⁶ Doktrindeki diğer bir

birlikte barındıran ayrı bir sözleşmeye dayandığı belirtilmektedir. Anonim şirketle yönetim kurulu arasındaki ilişkinin hukukî niteliği hakkında detaylı bilgi için bkz. Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 100ff. İsviçre doktrinindeki görüşler için bkz. Oliver Kälin, "Und nochmals: Zur Rechtsnatur aktienrechtlicher Verantwortlichkeitsansprüche," *AJP/PJA*, no. 2 (2016), 136 ff.

⁹³ Ansay, *Şirketler*, 139-140; Karahan ve Doğrusöz Koşut, *Şirketler*, 794.

⁹⁴ Çamoğlu, *Ortaklık*, 113.

⁹⁵ Çamoğlu, *Ortaklık*, 113-114.

⁹⁶ Ansay, *Şirketler*, 147; Domaniç, *Şirketler*, 675; İmregün, *Ortaklıklar*, 357-358; Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 115; Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 611; Bozkurt, "2009," 166; Yasaman, "Sorumluluk," 105; Bahtiyar, *Ortaklıklar*, 396. Tekinalp ve Pulaşlı, söz konusu ilişkinin çoğu zaman haksız fiile dayandığını ancak koruyucu bir hükmün ihlali durumunda aslı edimi bulunmayan kanundan doğan borç ilişkisinin de söz konusu olabileceğini

görüğe göre ise eğer zarar, pay sahibi veya alacaklıyı koruyan bir hükmün ihlal edilmesi sonucu doğmuşsa sorumluluğun hukukî niteliği şirketle aralarındaki sözleşme ilişkisine dayanmaktadır.⁹⁷ Eğer böyle bir koruma normu ihlal edilmemişse haksız fiil sorumluluğu söz konusudur.⁹⁸ Temeli İsviçre Federal Mahkemesi'nin bir kararına dayanan⁹⁹ katıldığımız bu görüşe göre, iki şartı taşıması dâhilinde pay sahibi ve alacaklıların açtığı davanın hukukî dayanağı akdî niteliktedir.¹⁰⁰ Bu iki şart, yönetim kurulu üyelerinin zarar verici fiilinin şirketle aralarındaki sözleşmenin ihlâlini teşkil etmesi ve zararın pay sahipliği veya alacaklılık sıfatının bir sonucu olmasıdır.¹⁰¹ Bu iki şart kümülatif olarak bulunmalıdır. Eğer bu şartlar zarar verici fiilde bulunmuyorsa açılan dava, sözleşmeye dayanamaz.¹⁰²

C. Yansıma Zarar ve Dava Hakkına Etkisi

1. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu m. 555 hükmünün kenar başlığı olarak “*Şirketin zararı*” ibaresi kullanılmıştır. Esasında hükümde yansıma zararın muhatabı ifade edilmek istenmektedir. Nitekim

belirtmektedir. Bu bağlamda yazarlar, davanın isteğe bağlı olarak haksız fiile veya TTK m. 553'e dayanılarak açılabileceğini belirtmektedir. Bu konu hakkında bkz. Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-94; Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 80, 2841. Aynı yönde bkz. Yasaman, “Sorumluluk,” 105. Özkes, *Seven ve Meriç*, söz konusu davanın, TTK hükümlerindeki sorumluluk hükümlerinde özel olarak düzenlenmesi sebebiyle haksız fiile dayanılamayacağını belirtmektedir. Bu konu hakkında bkz. Özkes, *Seven ve Meriç*, *Sorumluluk*, 53, 87.

⁹⁷ Çamoğlu, *Ortaklık*, 152; Özkes, *Seven ve Meriç*, *Sorumluluk*, 24-25.

⁹⁸ Çamoğlu, *Ortaklık*, 152; Özkes, *Seven ve Meriç*, *Sorumluluk*, 24-25.

⁹⁹ BGE 89 II 239, (<https://www.bger.ch/>).

¹⁰⁰ Çamoğlu, *Ortaklık*, 152.

¹⁰¹ Çamoğlu, *Ortaklık*, 152.

¹⁰² Çamoğlu, *Ortaklık*, 152.

TTK m. 553/1 hükmünde şirketin, kendisine yönelik doğrudan zararını isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Zira şirketin yansımaya zarara maruz kalması mümkün değildir.¹⁰³ Bu itibarla TTK m. 555 hükmünde pay sahibinin, şirketin zararı sebebiyle uğrayacağı yansımaya zararının giderimi için tazminat davası açabileceği düzenlenmiştir.

Şirketin zararı, şirket iflâs etmediği sürece alacaklı tarafından istenemez. Gerçekten de şirket, borcunu ödediği sürece alacaklının yansımaya zararı ispatlanamayacağından, kanun koyucu, alacaklının yansımaya zararının giderilmesini şirketin iflâsı sonrasına bırakmıştır.¹⁰⁴

Şirketin zararı olgusunun ne surette pay sahibini etkileyeceğinin hukukî temeli saptanmalıdır. Zira esasında şirket ve pay sahibi, sınırlı sorumluluk ilkesi gereği birbirinden ayrı malvarlığına sahip iki kişidir ve bu kimseler hak ve sorumluluk bakımından birbirinden bağımsızdır. Keza bu iki kişi arasında malvarlığı ortak olmadığından şirkete verilen zararın, doğrudan pay sahibine de zarar verdiğinden bahsedilemez. Ancak belirtmek gerekir ki iktisadî anlamda şirketle pay sahibinin malvarlığının birbirinden tamamen bağımsız olduğu da söylenemez.¹⁰⁵

Sorumluluk hukukunda doğrudan zararlarla birlikte dolaylı zararların da uygun illiyet bağı içerisinde kalmak koşuluyla hukuka aykırı fiilde bulunan kimseden istenebileceği belirtilmiş ancak dolaylı zararın alt kapsamından birini ifade eden yansımaya

¹⁰³ TTK m. 555 gerekçesi; Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 8.

¹⁰⁴ TTK m. 555 gerekçesi. Aynı yönde bkz. BGE 117 II 432, (<https://www.bger.ch/>); Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 66; Kälın, "Rechtsnatur," 140.

¹⁰⁵ Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 7.

zararların, normun koruma amacını aştığından dolayı tazmin edilemeyeceği ifade edilmişti.¹⁰⁶

Ticaret hukuku doktrini ve uygulamasında TTK hükümlerinde düzenlenen şirketin zararının, pay sahipleri ve alacaklılarda meydana getirdiği zarar, dolaylı zarar olarak adlandırılmaktadır.¹⁰⁷ Ancak bu olguda tipik bir yansıma zarar söz konusudur. Zira anılan durumda şirketin malvarlığında meydana gelen eksilme, yansıma suretiyle şirkete göre üçüncü bir kişi niteliğinde olan pay sahibi ve alacaklıya zarar vermektedir.¹⁰⁸ Eş söyleyişle yönetim kurulu üyelerinin şirkete yönelik hukuka aykırı fiili sonucunda meydana gelen zarar, pay sahibi ve alacaklılara da zarar vermektedir. Nitekim yönetim kurulunun iş ve işlemleriyle şirketin malvarlığında eksilme meydana gelmesi hâlinde pay sahiplerinin, her biri birer sermaye niteliğinde olan paylarının kıymeti de eksilmektedir.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Bkz. I.C.

¹⁰⁷ Ansay, *Şirketler*, 143, 145-146; Çamoğlu, *Ortaklık*, 124; Helvacı, *Anonim*, 125; Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-110; Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 72, 2836; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 471; Bahtiyar, *Ortaklıklar*, 405-406; Şener, *Ortaklıklar*, 422; Bozkurt, *Şirketler*, 507ff. Çamoğlu, burada kastedilen zararın dolaylı zarar değil dolayısıyla zarar gören şahsın zararı olduğunu belirtmektedir. Yazara göre, dolaylı zarar illiyet bağıyla ilgili bir meseledir. Dolayısıyla zarar gören şahıs kavramı ise tazminat talep etmeye yetkili şahısların sınırlandırılmasını amaçlar. Bu konu hakkında bkz. Çamoğlu, *Ortaklık*, 126-127. Aynı yönde bkz. Helvacı, *Anonim*, 12ff.

¹⁰⁸ Murat Gürel, "Bağlı Şirket Genel Kurulunda Alınan Yapısal Değişiklik Kararları Nedeniyle Hâkim Şirketin Sorumluluğuna İlişkin TTK Madde 202.2'nin Gerekliliği Üzerine," *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 32, no. 2 (2016), 225-226. İsviçre Federal Mahkemesi de şirketin zararı nedeniyle pay sahipleri ve alacaklıların, yansıma yoluyla zarar gördüğünü belirtmektedir. Bu hususta bkz. BGE 131 III 306, E. 3.1.1, (<https://www.bger.ch/>).

¹⁰⁹ Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 604; Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 8; İmregün, *Ortaklıklar*, 356; Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-111; Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 72, 2836; Şener, *Ortaklıklar*, 422; Yasaman, "Sorumluluk," 107; Bozkurt, *Şirketler*, 507;

Dolayısıyla pay sahibi, söz konusu davayla birlikte şirket malvarlığının mevcudiyetini güvence altına alarak payının değerini korumayı amaçlamaktadır.¹¹⁰ Bununla birlikte şirketin zararı, alacaklılara da yansiyabilmektedir. Zira şirket malvarlığını eksiltten her fiil, alacaklının başvurabileceği değerler kütesinde bir azalma teşkil etmektedir.¹¹¹ Bu itibarla nihayetinde doktrinde sıklıkla ifade edilenin aksine, pay sahibi ve alacaklıların zararını tarif etmek üzere, doğru terim olan yansıma zarar kavramının kullanılması gerekmektedir.

Zarar gören, yansıma yoluyla zararının giderilmesini, ancak kanun tarafından bu hususta açık bir hüküm düzenlenmişse dava edebilmektedir. Zira bu zarar, normun koruma sınırını aşmaktadır. Nitekim yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu, kendisine karşı fiilde bulunduğu şirkete karşıdır. İşte bu noktada kanun koyucunun, TTK m. 555 hükmüyle pay sahibine, yansıma zararının giderilmesini talep hakkı tanıyıp tanımadığı tartışılmalıdır.

2. Yansıma Zararın Tazmininde Dava Hakkının Hukukî Niteliği ve Dava Takip Yetkisi

Yansıma zarar, fiilin ilk sonucu olan zarara bağlı olduğundan, bu ilk zarar giderildiğinde ortadan kalkmaktadır. Söz gelimi tipik bir yansıma zarar olan destekten yoksun kalma tazminatının varlığı, desteğin ölümüne bağlıdır. Eğer desteğin ölümü vakıası ortadan kaldırılarak bu zarar giderilebilseydi

Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 44. Yargıtay'ın, şirketin zararı nedeniyle pay sahiplerinin kâr payı alamaması durumunu dolayısıyla zarar olarak değerlendirdiği karar için bkz. Yar. 11. HD, E.2003/7742, K.2004/2476, 15.03.2004, (Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 54, dn.133).

¹¹⁰ BGE 117 II 432, (<https://www.bger.ch/>).

¹¹¹ Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 604; Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 8.

yansıma zarar da ortadan kalkacaktı. İşte şirketin zararı olgusu da bu bağlamda değerlendirilirse pay sahibi, yansıma zararını şirketin malvarlığı eksikliğini gidermek suretiyle ortadan kaldıracaktır. Nitekim TTK m. 555/1 hükmünde de pay sahibinin, yansıma zararını giderecek tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebileceği öngörülmüştür.¹¹² Öte yandan pay sahibi, doğal olarak yalnızca kendisinin değil şirketin tüm zararını karşılayacak miktarda tazminatın ödenmesini talep etmektedir.¹¹³ Kanımızca bu düzenleme isabetlidir. Zira söz konusu yansıma zarar, destekten yoksun kalma tazminatı gibi telafisi mümkün olmayan zararlardan değildir. Bu bağlamda tazminat şirkete ödenerek şirketin doğrudan, pay sahibinin ise yansıma zararı giderilir. Böylece tazminatın amacı olan malvarlığındaki eksiklik giderilerek zarar ortadan kaldırılır. Bu yorum, pay sahibinin kendi hakkına değil, şirketin hakkına ve dolayısıyla dava takip yetkisine sahip olmasıyla bağlantılıdır. Nitekim aksi kabul edilirse pay sahibi, yalnızca kendi payıyla orantılı olarak zararının tazminini isteyebilir; dava takip yetkisi söz konusu olmadığından şirketin zararını talep edemez.¹¹⁴

Doktrindeki bir görüşe göre bu hâlde yansıma zarar görenler, şirketin yasal temsilcisi sıfatındadır.¹¹⁵ Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Nitekim pay sahiplerinin, yansıma zararın giderilmesi noktasında dava hakkı, pay sahipliği sıfatına

¹¹² Doktrin ve uygulamada, zararın şirkete ödenmesine yönelik hükmün, henüz pay sahibi ve alacaklıların malvarlığında somutlaşmış bir zararın bulunmaması dolayısıyla düzenlendiği belirtilmiştir. Bu konu hakkında bkz. Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 54 ve 54, dn.134.

¹¹³ Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 56.

¹¹⁴ Aynı yönde bkz. Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 66.

¹¹⁵ İmregün, *Ortaklıklar*, 357.

bağlı bir haktır.¹¹⁶ Öyle ki bu sıfat, gerek zararın doğumunda gerek davanın açıldığı sırada¹¹⁷ ve aynı zamanda dava kesin hükme bağlanıncaya kadar mevcut bulunmalıdır.¹¹⁸ Aslında bu noktada pay sahibinin dava hakkı, hak ve hukukî yarar unsurundan ziyade ehliyet unsurunda şekillenmektedir. Zira pay sahibi, esasında, şirketin zararının doğrudan şirkete ödenmesini talep yetkisine sahiptir. Doktrinde bu husus, pay sahibinin dava takip yetkisine (*prozessführungsbefugnis* veya *aktivlegitimation*) sahip olmasıyla açıklanmaktadır.¹¹⁹ Bu noktada belirtmek gerekir ki pay sahibi, sadece kendisini etkileyen yansıma zararını değil şirketin tüm zararını dava etmek hakkına sahiptir.¹²⁰ Dolayısıyla TTK m. 555 hükmünde maddî anlamda pay sahibinin hakkı ileri sürülmez; bu davada şirketin hakkının ileri sürülmesi söz konusudur. Bu itibarla TTK m. 555 hükmü,

¹¹⁶ Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 606; Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 132.

¹¹⁷ BGer 4C.79/2005, 19.08.2005, E. 4.1, (<https://www.bger.ch/>). Aynı yönde bkz. Akdağ Güney, *Hukuki*, 116, 131.

¹¹⁸ Çamoğlu, *Ortaklık*, 137; Helvacı, *Anonim*, 129-130; Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 132.

¹¹⁹ Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 38; Ramazan Arslan et al., *Medenî Usul Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 269; Abdurrahim Karlı, *Medeni Muhakeme Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020), 289; Cenk Akil, "Dava Yetkinliği," *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 9, no. 36 (Ekim 2018), 4; Oruç Hami Şener, *Yeni TTK Döneminde Anonim ve Limited Ortaklıklara İlişkin Verilen Yargıtay Emsal Kararlarının Değerlendirilmesi*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2020), 168; Buse Dişel, *Dava Takip Yetkisi*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020), 303-304. İsviçre Federal Mahkemesi de aynı görüştedir. Bu hususta bkz. BGE 132 III 342, E. 4.3; BGE 131 III 306, E. 3.1.1; BGer 4C.312/2005, 10.01.2006, E. 4.3, (<https://www.bger.ch/>). İsviçre doktrininde de hâkim görüş bu yönde olmakla birlikte pay sahibinin maddî anlamda hakkını ileri sürdüğü yönünde de görüşler bulunmaktadır. Bu konu hakkında bkz. Grieder, *Rechtsnatur*, N. 426ff., 128ff.

¹²⁰ Ansay, *Şirketler*, 146; Çamoğlu, *Ortaklık*, 130; Helvacı, *Anonim*, 130.

pay sahibinin yansıma zararının hukuken korunması için ihdas edilmiş değildir¹²¹; hüküm, pay sahibinin usûli anlamda dava takip yetkisiyle donatılmasını öngörmektedir. Eş söyleyişle TTK m. 555 hükmüyle pay sahibine kendi zararının giderilmesi noktasında bir hak tanınmamıştır.¹²² Burada yalnızca şirketin zararının giderilmesi için bir dava takip yetkisi tesisi söz konusudur. Nitekim pay sahibi, yalnızca dava açmaya yetkilidir; yoksa kendisine karşı bir menfi tespit davası açılmaz.¹²³ Dava yetkini tarafından açılan davada karşı taraf, hak sahibiyle arasındaki maddî hukuk ilişkisinden kaynaklanan borca yönelik itiraz ve defileri ileri sürebilir.¹²⁴ Bu itibarla şirkete karşı ileri sürülebilecek savunmalar, pay sahibine karşı da ileri

¹²¹ Nitekim yansıma zarar ancak açık bir kanuni düzenleme bulunuyorsa tazmin edilebilir. Bkz. I.C. Ancak bu hususta TTK m. 555 hükmü, yansıma zararın giderilmesi için düzenlenmiş istisna hükmü niteliğinde değildir. Yalnızca şirketin zararının telafisi mümkün olduğundan pay sahibinin de zararı giderilmektedir. Belirtmek gerekir ki, şirketin zararının telafisi mümkün olmayıp, hükümde yalnızca pay sahibinin zararının giderilmesi öngörülseydi, yansıma zararın giderilmesine yönelik bir istisna hükmünden söz edilebilirdi. Ancak söz konusu durumda böyle bir olasılık mümkün değildir.

¹²² Aksi yönde *Çamoğlu*, pay sahipleri ve alacaklılara verilen talep hakkının, dolayısıyla zarar gören şahsın, bunun tazminini talep edemeyeceği kuralına getirilen bir istisna niteliğinde olduğunu belirtmektedir. Bu hususta bkz. *Çamoğlu, Ortaklık*, 124. Aynı yönde bkz. *Akdağ Güney, Anonim Şirket*, 53, 118; *Kılıçoğlu, Borçlar*, 391-392.

¹²³ *Grieder, Rechtsnatur*, N. 439, 131.

¹²⁴ *Dişel, Yetki*, 169ff.

sürülebilir.¹²⁵ Ancak davalı, niteliği itibariyle hak sahibi olmayan pay sahibine yönelik kişisel defi ve itirazlarını ileri süremez.¹²⁶

Dava takip yetkisi, HMK m. 53 hükmüne göre maddî hukuktaki tasarruf yetkisine göre belirlenen, talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisidir. Dolayısıyla dava takip yetkisi usûlî bir kavram ve kurumdur.¹²⁷ Söz konusu yetki, maddî hukuk ilişkisinin tarafları esas alınarak belirleniyorsa bağımlı dava takip yetkisi söz konusudur.¹²⁸ Zira asıl olan da maddî hukuka ilişkin hak sahibinin dava takip yetkisine sahip olmasıdır.¹²⁹ Bağımsız dava takip yetkisinde ise, maddî hukuk ilişkisinin tarafı olmayan üçüncü kişilere tanınmış olan dava yetkinliği (*prozessstandschaft*) kastedilmektedir.¹³⁰ Dava yetkinliği de kanunî ve iradî olmak üzere iki türe ayrılmaktadır.

¹²⁵ Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 66; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 189ff. Aksi yönde bkz. Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 119ff. Akdağ Güney, pay sahibi ve alacaklıların dava takip yetkisiyle donatılmadığını, bilakis yansıma zararlarının tazmini doğrultusunda kendilerine kişisel olarak tanınmış, bağımsız maddî bir talep hakkına sahip olduklarını ifade etmektedir. Bu itibarla yazar, davalının şirkete karşı ileri sürebileceği savunmaları pay sahibine karşı ileri süremeyeceğini ifade etmektedir.

¹²⁶ Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 66.

¹²⁷ Kurt Schellhammer, *Zivilprozess Gesetz-Praxis-Fälle*, (Heidelberg: C.F. Müller Verlag, 2020), N. 1202; Yavuz Alangoya, M. Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım, *Medenî Usul Hukuku Esasları*, (İstanbul: Beta Yayınları, 2009), 117.

¹²⁸ Levent Börü, "Sıfat ve Dava Takip Yetkisi," *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 27, no. 3 (2011), 269; Akil, "Dava," 2.

¹²⁹ Goldschmit, *Zivil*, 36; Arwed Blomeyer, *Zivilprozessrecht Erkenntnisverfahren*, (Berlin: Springer Verlag, 1963), 204; Schellhammer, *Zivil*, N. 1202.

¹³⁰ Hans Otto De Boor ve Günther Erkel, *Zivilprozessrecht*, (Wiesbaden: Springer Verlag, 1961), 97; Blomeyer, *Zivil*, 305; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 118; Börü, "Takip," 270; Akil, "Dava," 2-3; Tanrıver, *Usûl*, 527.

Kanunî dava yetkinliğinde üçüncü kişi, bizzat kanun tarafından dava yetkini olarak belirlenmektedir.¹³¹ Hukukumuzda kural olarak uygulanması mümkün olmayan¹³² iradî dava yetkinliği ise maddî hukuk anlamındaki hak sahibinin, haktan bağımsız olarak dava takip yetkisini üçüncü bir kişiye devretmesiyle meydana gelen bir kurumdur.¹³³ Dava yetkinliği hususunda bir diğer ayırım ise münhasır ve yarışan¹³⁴ dava takip yetkisidir. Münhasır dava takip yetkisinde söz konusu yetki, özellikle belirlenen kimseye aittir; böylece hak sahibinin dahi dava takip yetkisi ortadan kalkar.¹³⁵ Ancak yarışan dava takip yetkisinde birden fazla kimsenin birbirinden bağımsız olarak ayrı ayrı dava takip yetkisi söz konusudur.¹³⁶ Öyle ki bu hâlde hak sahibinin dava açmamış veya dava hakkından feragat etmiş olması şart değildir.¹³⁷ Münhasır dava takip yetkisinde, dava yetkininin yürüttüğü davada ortaya çıkan kesin hüküm, maddî hukuk anlamında hak sahibini de etkilemektedir.¹³⁸ Ancak yarışan dava

¹³¹ Goldschmit, *Zivil*, 36; Blomeyer, *Zivil*, 305; Christoph G. Paulus, *Zivilprozessrecht Erkenntnisverfahren, Zwangsvollstreckung und Europäisches Zivilprozessrecht*, (Berlin-Heidelberg: Springer Verlag, 2017), 34; Börü, "Takip," 262; Akil, "Dava," 3.

¹³² Dişel, *Yetki*, 101ff.

¹³³ Börü, "Takip," 268; Akil, "Dava," 5. Ancak bu hâlde, üçüncü kişinin, dava takip yetkisini devralmada hukukî menfaati olmalıdır. Bu hususta bkz. Goldschmit, *Zivil*, 36.

¹³⁴ Münhasır dava takip yetkisi yerine zorunlu dava takip yetkisi; yarışan dava takip yetkisi yerine ise paralel dava takip yetkisi ifadesi de kullanılmaktadır. Bu hususta bkz. Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medenî Usûl Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 226.

¹³⁵ Dişel, *Yetki*, 80; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usûl*, 226.

¹³⁶ Dişel, *Yetki*, 80; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usûl*, 226-227.

¹³⁷ Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 136.

¹³⁸ Schellhammer, *Zivil*, N. 1206; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 120; Tanrıver, *Usûl*, 526; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usûl*, 227. Genel olarak dava yetkinliği durumunda kesin hüküm etkisinin söz konusu olacağı hususunda bkz. Goldschmit, *Zivil*, 157. Aksi yönde bkz. Blomeyer, *Zivil*,

takip yetkisinde, doktrindeki bir görüşe göre dava yetkininin alacağı hükmün, hak sahibine olumsuz olarak sirayet etmeyeceği kabul edilmelidir.¹³⁹

Türk Ticaret Kanunu m. 555 hükmünde belirtilen dava yetkinliği, pay sahipliği sıfatına bağlı kanunî bir dava yetkinliğidir. Bu bağlamda pay sahipliği sıfatını yitiren kimsenin dava hakkı ortadan kalkacağından¹⁴⁰ buna bağlı olarak dava yetkinliği de söz konusu olmayacaktır. Dolayısıyla pay üzerinde rehin hakkı veya haciz gibi olguların mevcut bulunması, pay sahipliği sıfatını etkilemez. Zira Kanun, şirketin zararının ancak pay sahibi tarafından istenebileceğini belirtmektedir. Bu itibarla payın çıplak mülkiyetine sahip olursa dahi sadece malikin bu yetkinliğe sahip olduğu kabul edilmelidir.¹⁴¹ Hükümde düzenlenen dava yetkinliği yarışan niteliktedir. Zira pay sahibiyle birlikte şirket de doğrudan kendisinin zararının giderilmesini talep edebilir.

Türk Ticaret Kanunu m. 555 hükmünde belirtilen sıfatlar, dava takip yetkisiyle (HMK m. 114/1-e) ilgili olduğundan, pay sahipliği sıfatının tespiti de dava takip yetkisiyle ilgilidir. Bu bağlamda mahkeme, bir dava şartı olan dava takip yetkisini ön incelemede ele almak zorundadır (HMK m. 137). Ancak her

212. *Blomeyer*, kesin hüküm etkisinin genişletilmesi için bu yönde bir kanun hükmünün mevcut olması veya hak sahibinin iradî olarak dava takip yetkisini devretmesi gerektiğini belirtmektedir.

¹³⁹ Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 120-121; Tanrıver, *Usûl*, 526; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Usûl*, 227.

¹⁴⁰ Yar. 11. HD, E.88/4114, K.89/1057, 23.2.1989, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

¹⁴¹ *Özkes, Seven ve Meriç*, anonim şirketlere kıyasen uygulanmak üzere üzerinde intifa hakkı söz konusu olduğunda payın, TTK m. 600 gereği intifa hakkı sahibi tarafından temsil edildiğini belirterek, dava yetkinliğinin de intifa hakkı sahibine ait olacağına işaret etmektedir. Bu hususta bkz. *Özkes, Seven ve Meriç, Sorumluluk*, 100.

nasılsa davanın esasına geçilmişse, dava şartları davanın her aşamasında araştırılacağından, pay sahibinin yetkisi, ön sorun olarak incelenmelidir.¹⁴² Zira ön sorun, kendisi hakkında bir inceleme yapıp hakkında kabul veya ret kararı verilmeden yargılamaya devam edilemeyen meseledir.¹⁴³ Pay sahipleri bu sıfatlarını, pay senedi veya pay defterini ileri sürerek ispatlayabilecekleri gibi mahkeme de resen pay sahipliği sıfatını araştırmak zorundadır. Belirtmek gerekir ki pay sahipliği sıfatı, davanın açıldığı andan kesin hüküm verilinceye kadar mevcut olmalıdır. Bu itibarla pay sahipliği sıfatının zararın doğmasından önce veya sonra bulunup bulunmaması önem arz etmemektedir.¹⁴⁴

Pay sahibinin zararın giderilmesi noktasındaki dava hakkı konusunda doktrinde bir terim birliği bulunmamaktadır. Bu bağlamda dava hakkı, talep hakkı, istem hakkı gibi kavramlar iç içe geçmiştir. Öncelikle belirtmek gerekir ki burada tartışılması gereken pay sahibinin dava hakkının değil dava takip yetkisinin niteliğidir. Dolayısıyla doktrindeki görüşleri bu perspektifte değerlendirmek gerekmektedir.

Doktrindeki bir görüşe göre pay sahibi, davayı kendi adına açtığı hâlde dava sebebi şirketin haiz olduğu dava hakkından kaynaklanmaktadır¹⁴⁵. Dolayısıyla şirketin dava hakkı sona

¹⁴² Dava şartlarının, sonradan ortaya çıkan bir sebep olması dolayısıyla ön sorun olarak nitelendirilebileceği hususunda bkz. Seda Özmumcu, *Yargıtay Kararları Işığında Medeni Yargılama Hukukunda Ön Sorun*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019), 35. Fakat Özmumcu, bu hâli ön sorun olarak nitelendirse de dava şartlarının, ön sorunlar hakkındaki hükümlere (HMK m. 164) göre değil dava şartları hakkındaki hükümlere (HMK m. 115) göre incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu konu hakkında bkz. Özmumcu, *Sorun*, 35.

¹⁴³ Özmumcu, *Sorun*, 33.

¹⁴⁴ Grieder, *Rechtsnatur*, N. 423, 127.

¹⁴⁵ Ansay, *Şirketler*, 146.

erdiğinde pay sahibinin de dava hakkı ortadan kalktığından pay sahibinin davası, ikinci derecede bir davadır¹⁴⁶. Dolayısıyla bu görüşün, pay sahibinin tazminatı talep etme yetkisini, şirketin maddî hukuktan kaynaklanan alacak hakkına dayandırdığı söylenebilir.

Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise, pay sahibinin dava hakkı, aslî ve bağımsız niteliktedir¹⁴⁷. Eş söyleyişle söz konusu dava, şirketin davasından bağımsız olarak ve pay sahibinin birincil olarak açacağı bir davadır.¹⁴⁸ Dolayısıyla pay sahibi, şirketten izin istemek veyahut şirketin dava açmasını beklemek gibi şartlara bağlı olmaksızın dava açmak yetkisine sahiptir.¹⁴⁹ Bu bağlamda nihayetinde söz konusu görüşe göre pay sahibinin dava hakkının, ikincil nitelikte olmadığı, şirketin dava hakkına dayanmadığı bilakis bağımsız olarak mevcut olduğu söylenebilir. Dolayısıyla aynı anda hem şirket hem de pay sahibi dava açmak yetkisine sahiptir.¹⁵⁰ Öte yandan söz konusu görüş, şirkete yapılan ödemenin, diğer talep haklarını ortadan kaldıracığını¹⁵¹ fakat bu durumun pay sahibinin dava hakkının bağımsızlık niteliğini etkilemeyeceğini belirtmektedir.¹⁵² Söz konusu görüşe göre pay sahibinin açtığı dava esastan reddedilse dahi kesin hüküm, yalnız davanın tarafları bakımından geçerli olduğundan, şirketin kendi adına dava açabileceği kabul

¹⁴⁶ Ansay, *Şirketler*, 146.

¹⁴⁷ Çamoğlu, *Ortaklık*, 141, 157; Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 120, 131; Helvacı, *Anonim*, 127; Yasaman, "Sorumluluk," 109; Yasaman, *Şirketler*, 480.

¹⁴⁸ Çamoğlu, *Ortaklık*, 141; Helvacı, *Anonim*, 127.

¹⁴⁹ Yasaman, "Sorumluluk," 109.

¹⁵⁰ Çamoğlu, bu durumu "talep yarışması" olarak nitelendirmektedir. Bu konu hakkında bkz. Çamoğlu, *Ortaklık*, 29.

¹⁵¹ Çamoğlu, *Ortaklık*, 29; Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 607; Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-111; Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 131; Helvacı, *Anonim*, 151.

¹⁵² Çamoğlu, *Ortaklık*, 252.

edilmelidir.¹⁵³ Dolayısıyla bu görüşe göre kesin hükmün subjektif etkisi kabul edilmediğinden derdestliğin de söz konusu olmayacağı söylenebilir. Öte yandan bu görüş, açılan davaların, aralarında bağlantı (HMK m. 166/1) bulunması sebebiyle birleştirilmesinin mümkün olduğunu zira bu davaların aynı zararın tazminini içerdiğine dikkat çekmektedir.¹⁵⁴

Doktrindeki nitelendirme açısından isabetli bulduğumuz diğer bir görüşe göre ise yarışan dava takip yetkisinin söz konusu olduğu bu davada, şirket ve her bir pay sahibi ayrı ayrı dava takip yetkisine sahiptir.¹⁵⁵ Bu bağlamda pay sahiplerinin, şirket zararını dava edebilmeye ilişkin sahip olduğu bu yetki ikincil değil, birincil derecede ve bağımsız niteliktedir.¹⁵⁶ Ancak bu hususta birbirinden bağımsız olarak dava takip yetkisine sahip olan şirket ve pay sahibinden birinin öncelikle dava açması durumunda diğerinin dava takip yetkisi tartışmaya açıktır. Bu bağlamda eğer içlerinden biri dava takip yetkisine dayanarak dava açmışsa diğerinin açacağı dava derdestlik (HMK m. 114/1-1) nedeniyle usûlden reddedilmelidir.¹⁵⁷ Nitekim hukukî güvenlik ilkesi gereği bir hukukî ilişkiden kaynaklanan talep hakkı ancak bir kere kullanılabileceğinden dava takip yetkisine sahip kişinin açacağı dava, kesin hüküm etkisiyle diğer kişinin

¹⁵³ Çamoğlu, *Ortaklık*, 157; Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 607-608; Helvacı, *Anonim*, 151. Kesin hükmün etkisi yönünden aynı görüşte bkz. Postacıoğlu, *Usul*, 202.

¹⁵⁴ Çamoğlu, *Ortaklık*, 157.

¹⁵⁵ Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 136.

¹⁵⁶ Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 91, 136.

¹⁵⁷ Dişel, *Yetki*, 304; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 140. Kesin hüküm ve derdestlik etkisi bakımından aynı yönde bkz. Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 66, 71-72; Grieder, *Rechtsnatur*, N. 444, 133.

dava takip yetkisini ortadan kaldıracaktır.¹⁵⁸ Söz konusu görüşe göre eğer derdestlik ve kesin hüküm etkisi kabul edilmezse, diğer dava yetkininin¹⁵⁹ aynı hakkı ve talebi konu edinen birden fazla dava açması sonucu çelişkili kararların doğması ihtimali gündeme gelecektir.¹⁶⁰ Kanımızca her ne kadar bu görüş pratik anlamda isabetli olsa da mevcut hukukî düzenlemeler, söz konusu görüşte belirtildiği şekil ve koşullarda kesin hüküm etkisini kabul etmemektedir. Zira burada temel sorun, davanın taraflarının farklı olmasıdır. Bu hâlde HMK m. 303/1'in açık ifadesi gereği kesin hükmün menfi etkisi, ikinci davada ileri sürülemez. Nitekim her ne kadar birden fazla dava açılması hâlinde çelişkili karar verme olasılığı bulunsa da, Kanun, müteselsil alacaklılık durumunda da böyle bir ihtimâlin bulunmasına rağmen kesin hükmün menfi etkisini kabul etmemektedir¹⁶¹ (HMK m. 303/5). Öte yandan kesin hüküm itirazında aranan koşullar, niteliği itibariyle derdestlik bakımından da aynı şekilde geçerlidir. Zira kesin hüküm itirazıyla derdestlik itirazı arasındaki asıl fark, kesin hüküm itirazının konusu kesinleşmiş bir mahkeme kararı iken, derdestlik itirazının konusu görülmekte olan bir dava üzerindedir.¹⁶²

Türk Ticaret Kanunu m. 555 hükmünde yarışan dava takip yetkisinin bir alt kolu olan potansiyel dava takip yetkisi söz

¹⁵⁸ Dişel, *Yetki*, 304; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 140-141. Genel olarak dava yetkinliğinde kesin hüküm ve derdestlik etkisi için bkz. Dişel, *Yetki*, 189ff.

¹⁵⁹ Örneğin yüz pay sahibi varsa yüz ayrı davadan söz edilebilir. Bkz. Dişel, *Yetki*, 199; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 140.

¹⁶⁰ Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 143; Dişel, *Yetki*, 199.

¹⁶¹ Derdestlik açısından aynı yönde bkz. Tanrıver, *Usûl*, 664.

¹⁶² Tanrıver, *Usûl*, 671.

konusudur.¹⁶³ Potansiyel dava takip yetkisi, maddî hukuk anlamında hak sahibinden başka, birden çok, açığa çıkmamış, gizli dava yetkininin olması durumunu ifade etmektedir.¹⁶⁴ Kanımızca potansiyel dava yetkinliği durumunda lafzen, dava takip yetkisi açığa çıkmamış, saklı durumdadır.¹⁶⁵ Dolayısıyla bu yetki kullanılmadıkça dava takip yetkisinden söz edilemez. Bu bağlamda maddî hukuk anlamında açıkça dava takip yetkisine sahip olan şirket bir tarafa bırakılırsa pay sahipleri, potansiyel dava yetkini konumundadır. Bu bağlamda şirketin dava açması hâlinde pay sahibinin, potansiyel yetkisinin açığa çıkma ihtimali ortadan kalkmalıdır. Bunun gibi bir pay sahibi dava açtığı anda da potansiyel dava yetkini olan diğer pay sahiplerinin dava takip yetkisinin ortadan kalkacağı kabul edilmelidir.¹⁶⁶ Bu hâlde kesin hüküm ve derdestlikten değil (HMK m. 114/1-ı ve i), dava takip yetkisi yokluğu (HMK m. 114/1-e) sebebiyle diğer pay sahipleri de dava açamayacağından, birden fazla davanın açılması ve bu davaların birleştirilmesi de söz konusu olmayacaktır.¹⁶⁷ Ancak şirket ve pay sahiplerinin birlikte dava açabileceklerini kabul etmek gerekmektedir.¹⁶⁸ Zira dava açıldığı anda hepsinin dava takip yetkisi mevcuttur.¹⁶⁹ Öte yandan pay sahibi, potansiyel yetkisini açığa çıkararak dava açmışsa bu hâlde şirketin dava

¹⁶³ Potansiyel dava yetkinliği hususunda aynı yönde bkz. Caspar von der Crone, Carbonara ve Hunziker, *Verantwortlichkeit*, 31, dn.170; Dişel, *Yetki*, 68, 80; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 98, 140.

¹⁶⁴ Dişel, *Yetki*, 80.

¹⁶⁵ Dava açma hakkının, muacceliyet kapsamında bir değerlendirmesi için bkz. Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 56.

¹⁶⁶ Arabulucuya başvuru kapsamında aynı yönde bkz. Dişel, *Yetki*, 235; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 155.

¹⁶⁷ Karş. Dişel, *Yetki*, 199; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 200.

¹⁶⁸ Dişel, *Yetki*, 199; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 147-148.

¹⁶⁹ Bu hâlde ihtiyari dava arkadaşlığının söz konusu olduğu yönünde bkz. Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 148.

takip yetkisi ortadan kalkmaz; çünkü şirketin bu yetkisi açıktır. Dolayısıyla şirket, kendi zararının tazmin edilmesini bizzat isteyebilir. Bu hâlde pay sahibinin açtığı dava, hukukî yarar yokluğu nedeniyle usûlden reddedilmelidir (HMK m. (114-1-h). Zira pay sahibi, şirketin zararını gidermek için bu davayı açmıştır. Nitekim tazminat da şirkete ödenecektir. Ancak belirtmek gerekir ki pay sahibinin açtığı dava, belli bir aşamaya gelmişse ve şirketin dava açması dürüstlük kuralına aykırı nitelikteyse, şirketin açtığı dava, hukukî yarar yokluğu nedeniyle usûlden reddedilmelidir¹⁷⁰. Zira pay sahibinin açtığı davanın talep sonucuyla şirketin açacağı davanın talep sonucu aynıdır. Belirtmek gerekir ki Yargıtay da dava açma hakkının dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanılmayacağına hükmetmektedir.¹⁷¹ Ancak belirtmek gerekir ki bu hususta

¹⁷⁰ Bu durumda mutlaka dava hakkının dürüstlük kuralına aykırı kullanımıyla hukukî yarar yokluğunun bir arada bulunup bulunmadığı göz önüne alınmalıdır. Bu olgunun tipik örneği derdest davanın ikinci kez açılmasıdır. Bkz. Tanrıver, *Usûl*, 426. Belirtmek gerekir ki tarafların aynı olmaması sebebiyle bu hususta açık bir derdestlikten söz edilemez. Dolayısıyla şirketin açtığı davanın, bir hakkın kötüye kullanılması niteliğini taşıyıp taşımadığı noktasında kategorik bir yaklaşımda bulunmamak gerekmektedir. Mahkeme, somut olayın özelliğine göre bu tespiti yapmalıdır.

¹⁷¹ "...dava hakkı hukuki yarar ile sınırlıdır. Davacının dava açma hakkına sahip olması, dava açabilmesi için yeterli değildir. Davacının mahkemeden hukuki korunma istemesinde korunmaya değer bir yararı olmalıdır. Hukuki yarar bir dava şartı olup, mahkeme dava şartlarını re'sen incelemekle görevlidir. Dava açılmasında korunmaya değer bir hukuki yarar yok ise, davanın bu yönden esasa girilmeden reddi gerekir. Bu ilkedен hareketle, dava şartı olarak hukuki yararın varlığının, mahkemece, taraflarca dava dosyasına sunulmuş deliller, olay veya olgular çerçevesinde, kural olarak davanın açıldığı tarihe göre, kendiliğinden ve yargılamanın her aşamasında gözetilmesi gerekir. Bu sayede, iç hukukumuzun bir parçası olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme)'nin 6. maddesi ve 1982 Anayasası'nın 36. maddesinde düzenlenen "hak arama

dürüstlük kuralının etkisinin oldukça sınırlı olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Zira maddî anlamda hak sahibi olan şirketin, kendi hakkını talep etmesinin engellenmesi için dava açma hakkının açıkça kötüye kullanılması şarttır. Söz gelimi pay sahibinin belirsiz alacak davası olarak açtığı davada zarar miktarı tam ve kesin olarak saptanabilir aşamaya gelmiş, ancak pay sahibi henüz talep sonucundaki miktarı belirlememiş durumdayken (HMK m. 107/2) şirketin, meydana gelen zarara oranla oldukça düşük bir meblağı talep ettiği davada, sırf pay sahibinin davasının reddedilmesi için dava açıldığı söylenebilir.

Kanımızca kesin hükmün sübjektif etkisi noktasında, potansiyel dava takip yetkisi, yarışan dava takip yetkisinin kapsamında değerlendirildiğinden, dava yetkininin (pay sahibi) alacağı kesin hüküm, ancak hak sahibinin (şirket) lehine ise sirayet edecektir. Dolayısıyla hak sahibi, kesin hükmün menfi etkisine maruz kalmayacak; kendi alacağı için ayrıca dava açabilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki HMK m. 303/1'in açık

özgürlüğü" nün dürüstlük kuralına uygun kullanılması sağlanabilecek; bu durum, haksız davalar açmak suretiyle, dava hakkının kötüye kullanılmasına karşı bir güvence oluşturacaktır...", Yar. 10. HD, E.2020/5705, K.2021/1330, 9.2.2021; "...Dava, anonim şirket genel kurul kararının yok hükmünde olduğunun tespiti istemine ilişkindir... bir genel kurul toplantısından söz edebilmek için ana sözleşme ve yasanın öngördüğü yeter sayılarla alınmış bir kararın varlığı gereklidir. Eğer ortaklarca yasal bir genel kurul gerçekleştirilmemiş ise bu toplantıda alınan kararlar yok hükmündedir. Yine, toplantı veya karar yeter sayılarının sağlanamadığı toplantıda alınan kararlar da aynı şekilde yok hükmünde sayılmalıdır. Yokluğun tespiti hususunda dürüstlük kurallarına aykırı düşmedikçe olumlu oy vermiş paydaşlar da dahil olmak üzere menfaat sahibi tüm ilgililer herhangi bir süreye tabi olmaksızın dava açabilirler. Ancak, yokluk gerektiren hususun öğrenilmesinden sonra uzun süre sessiz kalıp dava açmayan ilgililer yönünden TMK'nın 2. maddesi uyarınca dava açma hakkının düşüp düşmediğinin de değerlendirilmesi gereklidir...", Yar. 11. HD, E.2017/1702, K.2018/8018, 18.12.2018, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

ifadesi gereği tarafların farklı olması durumunda kesin hüküm etkisinin söz konusu olmayacağı ifade edildiğinden, bu konuda açık bir kanunî düzenleme yapılması yerinde olur.

Pay sahibinin açtığı davaya başka bir pay sahibi veya şirketin fer'î müdahalede bulunamayacağı kanısındayız.¹⁷² Zira yansıma zararının giderilebilmesi için, pay sahibinin, normun koruma kapsamı içerisinde bir hakkı olması gerekmektedir. Oysa belirttiğimiz üzere TTK m. 555 hükmünde yansıma zararın giderilmesi değil, pay sahibine dava takip yetkisi tesis edilmek suretiyle asıl mağdur olan şirketin zararının giderilmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla dava açmayan pay sahibinin, maddî anlamda hukuken korunmaya layık bir hakkı bulunmadığından davanın kazanılmasındaki menfaati hukukî değil, ekonomiktir. Fer'î müdahale talebinde ise ekonomik, sosyal vb. nitelikteki yararlar değil hukukî yararın bulunması şarttır¹⁷³ (HMK m. 66). Eş söyleyişle davanın tarafları dışındaki üçüncü kişinin karardan etkilenen menfaati, hukukun koruması altında olmak zorundadır.¹⁷⁴ Bununla birlikte hak sahibi olan

¹⁷² Aksi yönde bkz. Hakan Pekcanitez ve Nedim Meriç, *Medenî Usûl Hukukunda Fer'î Müdahale*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2020), 197; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 144, 185. Pekcanitez ve Meriç, her ne kadar hukukî durumları etkilenmese de pay sahiplerinin, hisse değerlerini koruma noktasında sorumluluk davasının hüküm sonucuna yönelik haklı yarar ve beklentilerinin olduğunu belirtmektedir. Yazarlara göre, dava takip yetkisi bulunmasa dahi pay sahibi, sorumluluk davasına fer'î müdahalede bulunabilmelidir. Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Pekcanitez ve Meriç, *Müdahale*, 196ff.

¹⁷³ Pekcanitez ve Meriç, *Müdahale*, 167-168; Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, *Medenî Usul Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021), 128.

¹⁷⁴ Budak ve Karaaslan, *Usul*, 128.

şirketin de daha etkin bir yol olan dava açmak yerine fer'î müdahale talebinde bulunmasında hukukî yararı yoktur.¹⁷⁵

Yargıtay, TTK m. 555 hükmünde belirtilen dava takip yetkisini, dava ehliyetiyle karıştırmaktadır.¹⁷⁶ Yüksek mahkemenin bazı kararları, hüküm sonucu bakımından yerinde olsa da kavram nitelendirmesi açısından isabetsizdir. Zira dava ehliyeti HMK m. 51 hükmünde davacı veya davalı tarafın maddî hukuk bağlamındaki fiil ehliyetinin usûl hukukundaki yansımasıdır. Dolayısıyla dava ehliyeti, şeklî anlamda taraf olan kimsenin maddî hukuk anlamında fiil ehliyetine sahip olup olmadığıyla ilgilidir¹⁷⁷; yoksa talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisini ilgilendirmemektedir. Yine Yargıtay, dava takip yetkisini, bu defa taraf sıfatıyla karıştırmaktadır. Yüksek mahkeme, netice itibarıyla doğru olan bir kararında, pay sahibinin yansıma zarar iddiası kapsamında açtığı davanın talep sonucunun, doğrudan kendisi adına değil şirket adına verilmesini talep edebileceği, ancak davacının zararı kendi adına

¹⁷⁵ Dava takip yetkisinin münhasır olduğu durumlarda hak sahibinin, hakkının tartışıldığı davaya fer'î müdahale talebinde bulunabileceği hakkında bkz. Pekanitez ve Meriç, *Müdahale*, 135-136, 173-174.

¹⁷⁶ "...Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, davaya şirket zararının konu edildiği, davacıların şahsi zararlarının söz konusu olmadığı, vergi dairesine yapılan ödemelerin şirket adına yapıldığı, TTK'nın 555. maddesine göre şirketin uğradığı zararların tazmini istemiyle açılan davada tazminatın şirkete ödenmesinin istenebileceği, davacıların şirket adına yaptıkları ödemeleri şirketten talep etmeleri gerektiği, müdahale talep eden şirketin tüzel kişiliğinin TTK'nın geçici 7. maddesi uyarınca sicilden terkin edilmesi nedeniyle sona erdiği gerekçesiyle, davanın aktif dava ehliyeti yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir... hükmün ONANMASINA...", Yar. 11. HD, E.2014/9900, K.2014/19473, 11.12.2014. Aynı yönde bkz. Yar. 11. HD, E.2018/4786, K.2019/6244, 7.10.2019; Yar. 11. HD, E.2014/7902, K.2014/16826, 4.11.2014, (Lexpera).

¹⁷⁷ Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 116; Arslan et al., *Usul*, 261; Tanrıver, *Usûl*, 512; Karşlı, *Muhakeme*, 285; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 108.

talep ettiğini, dolayısıyla davacının aktif husumet ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine hükmedilen mahkeme kararını onamıştır.¹⁷⁸ Öte yandan bazı istinaf mahkemesi kararlarında da dava takip yetkisinin sıfatla karıştırıldığı görülmektedir.¹⁷⁹ Taraf sıfatı (*sachbefugnis*) veya mahkemelerin deyimiyle husumet ehliyeti, dava konusu olan sübjektif hakla taraf arasındaki ilişkiyle ilgili olup maddî hukuk bakımından hak sahibini ifade etmektedir.¹⁸⁰ Bu bağlamda taraf sıfatı, davanın esasına ilişkin bir meseledir ve mahkemece bu sıfata sahip olan kimsenin tespiti yapılmaktadır.¹⁸¹ Esasında bu tespit de hükmü oluşturur; zira bu tespitle maddî hukuk bakımından kişinin haklı veya haksız olduğu da

¹⁷⁸ Yar. 11. HD, E.2020/2136, K.2021/2805, 24.03.2021. Aynı yönde bkz. Yar. 11. HD, E.2020/2255, K.2021/4961, 10.06.2021; Yar. 11. HD, E.2019/5055, K.2020/3332, 30.06.2020; Yar. 11. HD, E.2015/14484, K.2016/9091, 23.11.2016; Yar. 11. HD, E.2014/17670, K.2015/2374, 23.2.2015, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

¹⁷⁹ “Somut olayda; davacılar ve davalının dava dışı AŞ'nin ortakları olup, davalı da aynı zamanda şirketin yönetim kurulu başkanıdır ... Davacılar tarafından ileri sürülen tüm zarar iddiaları dolaylı zarar kapsamında olup, yukarıda açıklandığı üzere dolaylı zararların ancak şirkete ödenmesi talep edilebilecektir. Oysa davacılar, zararın kendilerine ödenmesi istemiyle işbu davayı açmışlardır. Bu nedenle ilk derece mahkemesince davanın aktif husumet ehliyeti yokluğu nedeniyle reddi gerekirken, farklı gerekçeyle esastan reddine karar verilmesi doğru değildir. Açıklanan nedenlerle; davacılar vekilinin istinaf başvurusunun kabulüyle ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak, davanın aktif husumet ehliyeti yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir...”, İstanbul BAM, 12. HD, E.2018/2232, K.2020/1309, 8.12.2020. Aynı yönde bkz. İstanbul BAM, 12. HD, E.2019/1587, K.2020/254, 26.2.2020; İstanbul BAM, 13. HD, E.2017/922, K.2018/369, 25.4.2018, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

¹⁸⁰ Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 121; Tanrıver, *Usûl*, 528.

¹⁸¹ Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 121; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 113. Davada sıfatın, dava takip yetkisinin bir ön şartı niteliğinde değil, doğrudan davanın temeline yönelik bir husus olduğu hakkında bkz. Goldschmit, *Zivil*, 37.

belirlenmektedir.¹⁸² Dolayısıyla taraf sıfatının yokluğu, davanın esastan reddi sonucunu doğurmaktadır.¹⁸³ Yargıtay'ın bir başka kararında pay sahipliğini devreden kimsenin taraf sıfatının da ortadan kalkacağı belirtilmiştir.¹⁸⁴ Gerçekten de yansıma zararın giderilmesini isteme hakkı doğrudan doğruya pay sahipliği sıfatına bağlı bir haktır. Somut olayda bu hak devredildiğinden, devreden pay sahibinin taraf sıfatının da ortadan kalktığı düşünülebilir. Ancak bu hususta pay sahipliğinin devredilmesiyle dava takip yetkisi ortadan kalkmaktadır. Zira pay sahibi, kendi zararını değil, maddî anlamda şirketin zararını, TTK m. 555 hükmünden aldığı dava takip yetkisiyle talep etmektedir. Dolayısıyla TTK m. 555 hükmü pay sahibinin dava takip yetkisiyle ilgilidir. Bu itibarla mahkeme, bir dava şartı olması dolayısıyla öncelikle dava takip yetkisinin mevcudiyetini incelemek zorundadır.¹⁸⁵

¹⁸² Tanrıver, *Usûl*, 528-529.

¹⁸³ Goldschmit, *Zivil*, 37.

¹⁸⁴ "...Mahkemeye tüm dosya kapsamına göre, asıl ve birleşen davacıların davanın devamı sırasında hisselerini devrettiği, TTK'nun 555. maddesine göre davanın sonucunda elde edilecek tazminat doğrudan şirkete ödemek durumunda olduğu, dolayısıyla tazmin edilecek zararın da şirketin zararı olduğu, şirketteki hisselerini devrederek ortaklıktan ayrılan davacılar paylarına karşılık bir bedel alarak paylarına bağlanan tüm haklarını tazmin etmiş durumunda bulunduğu, bu durumda paya bağlı kâr ve zarar da karşılanmış olacağı, hisse senetlerini devretmek suretiyle pay sahipliği sıfatını kaybeden kişinin sorumluluk davası açma hakkı da ortadan kalkacağı, açılmış dava yönünden ise taraf sıfatı sona ereceği, (Yargıtay 11. HD., 23/02/1989 tarih 1988/4114 esas 1989/1057 karar) buna durumda sorumluluk davasına devam edebilmek için pay sahipliği sıfatının davanın sonuna kadar korunması gerekmekte olduğu gerekçesi ile asıl ve birleşen davaların reddine karar verilmiştir...hükmün ONANMASINA...karar verildi.", Yar. 11. HD, E.2016/13488, K.2018/4280, 5.6.2018. Kararın ayrıntılı incelemesi için bkz. Şener, *Emsal*, 165ff.

¹⁸⁵ Nitekim *Grieder* de mahkemenin ister dava takip yetkisinin isterse de taraf sıfatının yokluğundan davanın reddine karar verebileceğini belirtmiştir. Bu

3. İbranın Dava Hakkına Etkisi

Yönetim kurulu üyelerinin ibrasına olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkı düşer (TTK m. 558/2).¹⁸⁶ Öte yandan ibra oylamasında olumsuz oy veren pay sahiplerinin dava hakkı da ibra kararından itibaren altı ay içinde düşer (TTK m. 558/2). Bu bağlamda olumlu ibra oyu verilmesi veya sürenin geçmesiyle birlikte pay sahibinin, dava hakkıyla birlikte dava yetkinliğinin de ortadan kalkacağını kabul etmek gerekmektedir.¹⁸⁷ Zira bu husus, dava hakkından feragat niteliğinde değerlendirilmelidir.¹⁸⁸ Öte yandan Yargıtay'a göre, şirket bilançosunda gösterilmeyen zararlar nedeniyle, yönetim kurulu üyeleri ibra edilseler dahi sorumlulukları devam etmektedir.¹⁸⁹

hususla bkz. Grieder, *Rechtsnatur*, N. 423, 127. Ancak "*usül esasa takaddüm eder*" prensibi gereği dava şartı niteliği dolayısıyla resen incelenmek durumunda olan dava takip yetkisinin tespiti, taraf sıfatının tespitinden önce gelir.

¹⁸⁶ TTK m. 1534/1 gereği kenar başlıkları metne dâhildir. TTK m. 555-561 hükmünün kenar başlığı "*Şirketin zararı*" olarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda TTK m. 555 ve 556 hükümlerine ilişkin sorumluluk davalarında teselsül ve başvuru, ibra, zamanaşımı ve yetkili mahkeme ortak hüküm niteliğindedir. Ancak doğrudan zararı düzenleyen TTK m. 553 hükmü bu kapsam dışında olduğundan teselsül ve başvuru, ibra, zamanaşımı gibi hükümler, TTK m. 553 hükmündeki sorumluluk davasında uygulanmayacaktır. Bu konu hakkında detaylı bilgi ve doktrindeki görüşler için bkz. Mehmet Çelebi Can, "*Pay Sahiplerinin veya Alacaklıların Doğrudan Zararlarının Tazmini Amacıyla İkame Edilen Sorumluluk Davalarında TTK m. 1534'ün Etkisi*," *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. 4 (2017), 4ff.

¹⁸⁷ Grieder, *Rechtsnatur*, N. 441, 132; Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 102.

¹⁸⁸ Grieder, *Rechtsnatur*, N. 603, 179.

¹⁸⁹ Yar. 1. Ticaret Dairesi, E.1962/4545, K.1962/4384, 16.12.1962, (Domaniç, *Şirketler*, 707). Aynı yönde bkz. Yar. HGK, E.1964/836/D-T, K.1964/500, 01.07.1964, (Domaniç, *Şirketler*, 707-708).

Doktrindeki bir görüşe göre ibra kararının varlığı hâlinde çoğu zaman davalı, pay sahibine karşı genel kurulun ibra kararını itiraz olarak ileri süreceğinden, sorumluluk davasının talep sonucu, ibrayı içeren genel kurul kararının iptalini de içermek zorundadır.¹⁹⁰ Aksi takdirde söz konusu ibra itirazı kabul edilip sorumluluk davası reddedilmek zorundadır. Bu görüş doğrultusunda belirtmek gerekir ki ibra kapsamında sulh, zarara rıza gösterme gibi borcu sona erdiren genel kurul kararları iptal edilmeksizin sorumluluk davası açılması hâlinde davalı, bu hususları itiraz olarak ileri sürebileceğinden söz konusu sorumluluk davası etkisiz kalacaktır.¹⁹¹ Öte yandan genel kurul kararlarının iptalinin incelenmesi, TTK hükümlerinde belirtilen usûle tâbidir. Bu itibarla usûlüne uygun bir genel kurul kararıyla şirket, kendi alacağından feragat etmişse, ortada bir alacak hakkı bulunmadığından pay sahibinin dava takip yetkisinden söz edilemez. Kanımızca bu hususta TTK m. 558 hükmüyle davalının, pay sahibine karşı ibra itirazını ileri süremeyeceği sonucu çıkarılmalıdır. Nitekim hükümde dava hakkının ortadan kalkması, özel olarak belli şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar (ibraya olumlu oy vermemek, ibra kararını bilerek payı iktisap etmemek ve ibra tarihinden itibaren altı ay içerisinde dava açmak), aynı zamanda davalının ibra hususunda pay sahibine karşı ileri süreceği savunmalardır. Bu itibarla TTK m. 558 hükmünü yalnızca çelişkili davranış yasağının tesisi veya bir süre kısıtlaması kapsamında değerlendirmemek gerekmektedir. Zira böyle bir kabul, ibra kararının varlığı hâlinde pay sahibinin dava hakkını işlevsiz hâle

¹⁹⁰ Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 191.

¹⁹¹ Farklı bir açıdan aksi yönde bkz. BGE 117 II 432. Federal mahkeme, hükmün amacını gerekçe göstererek pay sahibinin bağımsız bir dava hakkına sahip olduğunu ve bu dava hakkının şirketle birlikte bir alacaklı teselsülü oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu itibarla yüksek mahkemeye göre, pay sahibi, bağımsız bir talep hakkına sahip olduğundan davalı, şirkete karşı ileri sürebileceği savunmaları pay sahibine karşı ileri süremeyecektir.

getirecektir. Dolayısıyla hükmün fonksiyonları göz önüne alındığında böyle bir amacın söz konusu olduğu söylenemez.

4. Yansıma Zararın Tazmini Davasında Yargılama Giderlerinin Paylaştırılması

Kanun koyucu TTK m. 555/2 hükmünde yansıma zararın talep edilebilmesini kolaylaştıracak önemli bir düzenleme ihdas etmiştir. Hükme göre pay sahibinin açtığı davanın yargılama giderleri davalıya yükletilemiyorsa, hukukî ve maddî sebepler haklı gösterdiği takdirde bu giderler, pay sahibiyle şirket arasında hakkaniyete göre paylaşılır. Kanımızca hüküm son derece isabetlidir. Zira yansıma yoluyla zarar gören pay sahibi çoğu zaman davanın takibi konusundaki zorluk, uğraşı ve yüksek miktardaki yargılama giderleri dolayısıyla haklarını kullanmaktan kaçınmaktadır.¹⁹² Bu bağlamda hüküm, pay sahibini dava açmaya teşvik edecek niteliktedir. Öte yandan doğrudan zarar, şirketin malvarlığında gerçekleştiğinden, şirketin kendisinin de yargılama giderlerinden sorumlu tutulması hakkaniyete uygundur. Ancak söz konusu dava, şirketin iradesi olmaksızın açıldığından hakkaniyet değerlendirilmesinde mutlaka pay sahibinin dava sürecini etkin bir şekilde yürütüp yürütmediği göz önünde tutulmalıdır.¹⁹³

Hükümde belirtilen avukatlık ücretini, yargılama giderinin kapsamı dışında kalan akdî avukatlık ücreti olarak yorumlamak

¹⁹² TTK m. 555 gerekçesi. Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-109; Karahan ve Doğrusöz Koşut, *Şirketler*, 503; Kendigelen, *Yenilikler*, 463; Grieder, *Rechtsnatur*, N. 424, 127; Anıl Köroğlu, "Pay Sahibi Tarafından Açılan Sorumluluk Davasında Yargılama Giderlerinin Pay Sahibi İle Şirket Arasında Paylaştırılması (Medenî Usûl Hukuku Kapsamında Bir İnceleme)," *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 9, no. 17 (Haziran 2021), 358.

¹⁹³ Farklı açıdan aynı yönde bkz. Grieder, *Rechtsnatur*, N. 721-722, 209.

gerekmektedir.¹⁹⁴ Zira yargılama giderleri içindeki vekâlet ücreti (HMK m. 323/1-ğ), avukatlık ücreti olarak değerlendirilemez.¹⁹⁵ Nihayetinde belirtmek gerekir ki birden fazla pay sahibinin davacı olması durumunda, davacı tarafa düşecek yargılama giderlerinden kural olarak tüm pay sahipleri eşit olarak sorumludur. Ancak pay sahiplerinin zararı, şirketteki hisseleriyle orantılı olduğundan, eğer hisseler arasında oldukça yüksek oranda bir farklılık bulunuyorsa hâkim, davacı tarafa yüklenecek yargılama giderlerinin, hakkaniyet esaslarına göre pay sahipleri arasında da paylaştırılmasına karar verebilmelidir.¹⁹⁶

5. Yansıma Zararı Meydana Getiren Olgular

Pay sahibinin yansıma zararı, çeşitli olgulardan doğabilir. Doktrinde sermaye artırımının nedensiz olarak uygulanmaması nedeniyle şirketin müstakbel bir işi veya kârı kaçırmaması¹⁹⁷; aynı sermayeye kıymet biçilmesinde hile yapılması¹⁹⁸; çift imza kuralına aykırı olarak yapılan tasarruflar¹⁹⁹; şirket araçlarının şirketin amaçlarına aykırı kullanılması²⁰⁰; yönetim kurulu üyelerinin şirketin iş gücü ve malzemesini kullanmak suretiyle

¹⁹⁴ Köroğlu, "Gider," 362-363.

¹⁹⁵ Köroğlu, "Gider," 362. Köroğlu, hükmün, yargılama gideri olan vekâlet ücretini kastetmek istemediğini; zira aksi düşünüldüğünde hükümde yargılama gideriyle birlikte avukatlık ücretinin belirtilmesine gerek olmayacağını ifade etmektedir.

¹⁹⁶ Aksi yönde bkz. BGer 4C.399/2001, 21.11.2002, E.7, (<https://www.bger.ch/>). İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre, pay sahiplerinin elde edeceği menfaatler bakımından bir oransızlık söz konusu olsa dahi Kanunun açık hükmü gereği yargılama giderleri eşit olarak paylaştırılacaktır.

¹⁹⁷ Pulaşlı, *Şerh*, § 60, N. 72, 2836.

¹⁹⁸ Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-111.

¹⁹⁹ Yasaman, *Şirketler*, 470ff.

²⁰⁰ Ansay, *Şirketler*, 143.

şahsî menfaat elde etmesi²⁰¹, gerçek olmayan kâr paylarının dağıtılması²⁰² örnek gösterilmektedir. Dolayısıyla genel olarak yönetim kurulunun özen ve sadakat yükümlülüğü ile eşit işlem ilkesine aykırı yönetimi sebebiyle şirket malvarlığını azaltan her çeşit olgu, pay sahibinin hisse kıymetini azalttığı ölçüde yansıma zararın konusunu oluşturmaktadır.²⁰³ Nitekim Yargıtay da bu yönde kararlar vermektedir.²⁰⁴

6. Yansıma Zararın Belirsiz Alacak Davası Yoluyla İstenebilmesi

Davacı, yansıma zararın tazmini için belirsiz alacak davası açabilir. Bu noktada doktrinde genel olarak, doğrudan-yansıma zarar ayırımı yapmaksızın sorumluluk davasının, niteliği gereği belirsiz alacak davası olarak açılabileceği belirtilmektedir.²⁰⁵ Belirsiz alacak davası, HMK m. 107 hükmünde düzenlenen, alacaklının, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut

²⁰¹ Ansay, *Şirketler*, 143.

²⁰² Ansay, *Şirketler*, 143.

²⁰³ Çamoğlu, *Ortaklık*, 128.

²⁰⁴ "...Ortakların dava açma hakkı da doğrudan doğruya zarar ve dolaylı zarar durumuna göre değişiklik içerir. Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ortaklığın mal varlığını azaltan veya kötüleştiren yasa ve ana sözleşme hükümlerine aykırı davranışları, ortaklar ve alacaklıların dolaylı zarar görmesine yol açar...", Yar. 11. HD, E.2017/57, K.2018/6214, 10.10.2018; "...Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ortaklığın mal varlığının azaltan veya kötüleştiren yasa ve ana sözleşme hükümlerine aykırı davranışları, ortaklar ve alacaklıların dolaylı zarar görmesine yol açar. Zira, bu tür tasarruflar payları oranında ortakları etkiler. Başka bir anlatımla, ortaklığın doğrudan doğruya zarar görmesi, ortakların dolaylı zararı olarak sonuç doğurur...", Yar. 11. HD, E.2013/1099, K.2014/9196, 13.5.2014. Aynı yönde bkz. Yar. 11. HD, E.2015/14484, K.2016/9091, 23.11.2016, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

²⁰⁵ Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 605a; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 485; Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 181.

değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, hukukî ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle açtığı bir dava türüdür. Belirtmek gerekir ki yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davası, belirsiz alacak davasının en önemli uygulama alanlarından biridir.²⁰⁶ Zira bu davada çoğu zaman, özellikle pay sahipleri ve alacaklıların zararının, mevcudiyeti tespit edilse dahi miktarının tespiti mümkün değildir.²⁰⁷ Gerçekten de bazı tazminat davalarında zarar, hesaplanması alacaklıdan beklenmeyecek derecede külfetli veya imkânsız niteliktedir.²⁰⁸ Bu hâlde çoğu zaman, zararın tespiti için ya bir uzman incelemesi ya da davalı tarafın elindeki bilgi ve belgelere dayanılması gerekmektedir.²⁰⁹ Nitekim yönetim kurulu üyelerinin kusurunun ve zararın ispatı için gerekli tüm bilgi ve belgeler şirketin elindedir.²¹⁰ Dolayısıyla genellikle şirket gibi karmaşık iş ve ilişkileri bünyesinde barındıran ve davalı tarafın idaresi altında yürütülen kurumların zararının tespiti, mahkemece gerçekleştirilebilecektir. Bu bağlamda davacı, karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu zararın, tam ve kesin olarak tespiti sonrasında, hâkim tarafından tahkikat sona ermeden verilecek iki haftalık kesin süre içinde iddianın

²⁰⁶ Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 605a; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 485. Bu halde İsviçre Borçlar Kanunu (OR) m. 42/2 (TBK m. 50/2) gereği zarar miktarının, hâkim tarafından hakkaniyete göre belirleneceği hakkında ayrıca bkz. Nussbaumer, "Schaden," 61.

²⁰⁷ Akdağ Güney, *Anonim Şirket*, 58; Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 605a; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 181, dn.52; Nussbaumer, "Schaden," 60.

²⁰⁸ Cemil Simil, *Belirsiz Alacak Davası*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2013), 364.

²⁰⁹ Simil, *Belirsiz Alacak Davası*, 364.

²¹⁰ Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 611b.

genişletilmesi yasağına tâbi olmaksızın talebini, tam ve kesin olarak belirleyebilir (HMK m. 107/2).

7. Yansıma Zarardan Doğan Sorumluluğun Hukukî Niteliği

Yansıma zararın tazmini davasında sorumluluğun hukukî niteliği tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre bu dava, kanundan doğan borç ilişkisine dayanır.²¹¹ Söz konusu görüşe göre sorumluluk, detaylarıyla birlikte kanunda düzenlendiğinden, kanun tarafından bir borç ilişkisi yaratılmak suretiyle doğmaktadır. Yargıtay'ın ise konu hakkında istikrarlı bir görüşü bulunmamaktadır. Zira yüksek mahkeme, sorumluluğun hukukî temelini, bir kararında sözleşmeye²¹², diğer bir kararında ise haksız fiile²¹³ dayandırmıştır. Doktrindeki

²¹¹ Ansay, *Şirketler*, 139-140.

²¹² "...davanın eski genel müdürün sorumluluğu davası olduğu, aralarındaki ilişkinin vekalet ilişkisi olduğu, taraflar arasında konuya ilişkin bir sözleşme ilişkisinin ve buna bağlı olarak kararlaştırılan bir akdi temerrüt faizinin bulunmadığı gözetilerek, haksız fiil sorumluluğuna ilişkin ilkeler çerçevesinde banka zararının doğduğu tarihteki kredi asıl alacağı belirlenip bundan sonra davalının avans faizi ile sorumlu tutulması gerekirken kredi sözleşmesi hükümleri uyarınca kredi faizi oranları üzerinden hesaplanan temerrüt faizi ile davalının sorumluluğuna karar verilmesi yerinde görülmemiş, kararın bu yönden de davalı yararına bozulması gerekmiştir...", Yar. 11. HD, E.2018/2707, K.2019/8258, 17.12.2019, (Yargıtay Bilgi Bankası).

²¹³ "...gerçek bir para transferinin bulunmadığı dolayısıyla davacının eksik bilgilendirme ve oluşturulan güvenle hataya düşürülmek suretiyle iradesinin sakatlandığı, banka çalışanlarının sebebiyet verdiği haksız fiil sebebiyle davalı müflis bankanın ve her ne kadar hakkındaki ceza davası henüz derdest ise de emsal dava dosyalarında davalı müflis banka yöneticilerinin sorumlulukları mündericattan geçmek suretiyle kesinleştiğinden... davacının talimatı bulunmaksızın ya da talimat iradesi sakatlamak suretiyle ... Banka hesabına yönlendirilen mevduatın iadesi için, davada iddianın ileri sürülüş biçimi gözetilerek, banka eyleminin haksız

hâkim görüşe göre ise bu davanın temeli yönetim kurulu üyesiyle şirket arasındaki sözleşmeye dayandığından, pay sahibinin açtığı davanın temeli de bu sözleşmeye dayanmaktadır.²¹⁴ Kanımızca hâkim görüş nispeten isabetlidir. Zira yansıma zararın tazmini davasında pay sahibinin, dava takip yetkisi vasıtasıyla kendi hakkını değil şirketin hakkını ileri sürdüğü göz önüne alındığında, bu hususta yönetim kurulu üyesiyle şirket arasındaki hukukî ilişkinin niteliğine bakmak gerekmektedir. Bu bağlamda şirketle yönetim kurulu arasındaki ilişki tespit edildiğinde, yansıma zarardan doğan sorumluluğun hukukî niteliği de saptanacaktır. Dolayısıyla pay sahibi ve alacaklıların yansıma zararının şirketin doğrudan zararı olduğu göz önüne alındığında, şirketin doğrudan zararının tazmininde sorumluluğun hukukî niteliğine ilişkin yapılan açıklamalar, bu konuda da geçerlidir²¹⁵.

fiil sorumluluğunu gerektirmesi nedeniyle paranın bankaya yatırıldığı tarihten iflas tarihine kadar temerrüt faizi uygulanarak hesaplama yapılması gerekirken, vade bitimine değin akdi faiz uygulanıp, vade bitiminde hesap kapitalize edilerek, elde edilen tutara da vade bitiminden iflas tarihine kadar avans faizi işletilmek suretiyle hesaplanan tutarın kayıt kabulüne ve tahsilde tekerrür olmamak şartıyla diğer davalıdan tahsiline karar verilmesi isabetli olmamış olup, kararın bu nedenle bozulması gerekmektedir...”, Yar. 11. HD, E.2017/4120, K.2019/1033, 11.02.2019, (Yargıtay Bilgi Bankası).

²¹⁴ Çamoğlu, *Ortaklık*, 145; Çamoğlu, Poroy ve Tekinalp, *Ortaklıklar I*, N. 606; Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-112; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler*, 478-479; Yasaman, *Şirketler*, 480; Kendigelen, *Yenilikler*, 460; Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 23.

²¹⁵ Bkz. II.B.4.

III. ŞİRKETİN İFLÂSİ HÂLİNDE DOĞRUDAN VE YANSIMA ZARAR AYRIMI

A. Genel Olarak

Tacir vasfında olan anonim şirket (TTK m. 16/1), daima iflâs riskiyle karşı karşıyadır (TTK m. 18/1). Zira ticari hayat, iş ve işlemlerin yürütülmesinde her türlü ekonomik riski içermektedir. Ticaret şirketleri, borçlarından dolayı 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu²¹⁶ (İİK) m. 43/1 hükmü gereği iflas yoluyla takip edilebilir. Bununla birlikte İİK m. 177 vd. hükümlerindeki şartlar gerçekleştiği takdirde alacaklının ve hatta şirketin kendisinin talebiyle de iflâs söz konusu olabilir. Bu konuda İİK m. 179 hükmü oldukça önem arz etmektedir. Zira hükme göre sermaye şirketleri ile kooperatifler, aktiflerin olası satış fiyatları üzerinden düzenlenen ara bilançoya göre borca batık hâlde ise, söz konusu durumun, idareciler veya tasfiye memurları veyahut alacaklıların beyanı ve mahkemece tespitiyle doğrudan şirketin iflâsına karar verilmektedir.

İflâsla birlikte anonim şirket tasfiye hâline girmektedir. Zira artık şirketin devamı değil sermayenin dağıtılması söz konusudur. Tasfiyenin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için Kanun, iflâs kararıyla birlikte çeşitli hukukî neticelerin doğmasını öngörmüştür. Öncelikle şirketin tüm malvarlığı, borçların ödenmesine özgülenmek suretiyle iflâs masasını oluşturmaktadır (İİK m. 184). Müflis durumdaki şirketin, malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanmaktadır (İİK m. 191/1). Bu kısıtlama neticesinde masa, yerine göre iflâs dairesi veya iflâs idaresi tarafından temsil edilmektedir (İİK m. 218, 226/1).

Kural olarak şirketin iflâs etmesi, kötü yönetimin bir sonucudur. Dolayısıyla bu hâlde yönetim kurulunun

²¹⁶ RG. 19.06.1932, S. 2128.

sorumluluğu oldukça önem arz etmektedir. Zira artık şirket, kendi zararını talep edebilecek ehliyetten yoksundur. İşte bu hâlde TTK m. 556 hükmü devreye girmektedir. Hükümde şirketin zararının talep edilmesi noktasında, iflâs masasının yanı sıra pay sahipleri ve şirket alacaklılarının da hak sahibi olduğu düzenlenmektedir.

Şirketin tasarruf yetkisinin kısıtlanmasının bir sonucu olarak masaya giren mal ve haklara ilişkin hukuk davaları, iflâs idaresi tarafından takip edilmektedir (İİK m. 194). Bu bağlamda doğrudan ve yansıma zararın tazmini kaynaklı davalarda bu husus göz önünde tutulmalıdır.

B. Adi Tasfiye Hâlinde

İflâs masasının teşkilinden sonra iflâs dairesi, masa mallarının defterini tutmakta (İİK m. 208) ve bu mallara kıymet biçerek (İİK m. 214) tasfiye türünü belirlemektedir. Kural adi tasfiyenin uygulanmasıdır. Ancak masa malları adi tasfiye masraflarını karşılayamayacak miktardaysa basit tasfiyeye karar verilmektedir (İİK m. 218/1).

Adi tasfiye hâlinde iflâs organlarının görevi, tıpkı anonim şirkette olduğu gibidir. Nitekim ikinci alacaklılar toplantısı, masanın karar organı; iflâs idaresi ise yönetim organıdır.²¹⁷ Dolayısıyla iflâs masasının idare ve temsili²¹⁸ iflâs idaresince

²¹⁷ Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 607.

²¹⁸ İflâs idaresinin masayı temsil yetkisinden kastedilen, özel bir malvarlığını yönetenlerin resmî görevi gereği (*Partei kraft Amtes*) dava takip yetkisine sahip olduğudur. Zira tüzel kişiliği ve taraf ehliyeti olmayan iflâs idaresi, kanunî temsilci olarak görülemez. Bu konu hakkında bkz. Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Usul*, 119, dn.6a; Dişel, *Yetki*, 93ff.; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 112. Bu bağlamda iflâs idaresinin temsilci sıfatı, kendisini maddî hukuk anlamında göstermemektedir.

üstlenilmektedir (İİK m. 226). TTK m. 556 hükmüne göre iflâs açıldığında şirketin zararı, pay sahibi ve alacaklılar tarafından da dava edilebilmekte ancak bu yetki öncelikle iflâs idaresince kullanılmaktadır. Esasında söz konusu düzenleme, iflâs hukuku sistematığıyla de paraleldir. Zira şirketin alacak hakları da masa malvarlığına dâhil olduğundan, bu hakkın talep edilmesi de iflâs idaresince gerçekleştirilmelidir.

İflâs idaresinin şirket adına dava açabilme yetkisi, tipik bir münhasır kanunî dava yetkinliği durumudur.²¹⁹ Zira müflisin malvarlığına ilişkin davalarda dava takip yetkisi, yalnızca iflâs idaresine aittir. Nitekim iflâsın açılmasıyla şirketin tasarruf yetkisi kısıtlansa da, malvarlığı üzerindeki hak ve borçlar yine kendisine aittir.²²⁰ Bu bağlamda şirketin taraf sıfatı ve ehliyeti ile dava ehliyeti mevcuttur; sınırlanmış değildir.²²¹ Maddî hukuktaki tasarruf yetkisinin usûl hukukundaki karşılığının dava takip yetkisi olduğu göz önüne alındığında, iflâs idaresi, şirketin hak ve borçları üzerinde dava yetkinidir. Bu bağlamda şirketin zararı için dava yetkinliği özelinde iflâs idaresinin dava açmaya yetkili olduğu kesindir.

Şirketin zararı, esasında yönetim kuruluna yöneltilen bir alacak hakkını ifade etmektedir. Bu zarar da kural olarak²²² sorumluluk davası yoluyla giderileceğinden şirketin zararı, iflâs hukuku anlamında çekişmeli alacak hakkı niteliğindedir. Söz

²¹⁹ Börü, "Takip," 263; Akil, "Dava," 4; Dişel, *Yetki*, 80, 258; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 137.

²²⁰ Dişel, *Yetki*, 258.

²²¹ Arslan et al., *Usul*, 269; Budak ve Karaaslan, *Usul*, 111; Dişel, *Yetki*, 258.

²²² Zira çoğu zaman yönetim kurulu üyelerinin şirkete verdikleri zararın tespiti çok zordur. Nitekim bu zarar bir belgeden veya senetten anlaşılabilir. Öte yandan bu kişilerin sorumluluklarının söz konusu olabilmesi için kusurları da ispat edilmek zorundadır. Bu bağlamda sorumluluk davasına ilişkin alacağın çekişmeli olduğuna ilişkin bkz. Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 117.

konusu sorumluluk davasını açmak yetkisi, esasında, ikinci alacaklılar toplanmasındadır. Zira iflâs idaresinin çekişmeli alacaklar için dava yoluna gidip gitmeyeceğine ikinci alacaklılar toplanması karar vermektedir.²²³ Eğer ikinci alacaklılar toplanması söz konusu çekişmeli alacağın takibini gerekli duymazsa, o alacağın takip yetkisi, isteyen alacaklıya devredilir (İİK m. 245). Dava, masa lehine sonuçlanırsa hükmolunacak meblağdan, masraflar çıkarıldıktan sonra alacaklının alacağı karşılanır ve kalan meblağ masaya aktarılır (İİK m. 245). Belirtmek gerekir ki bu noktada devredilen, alacak hakkının kendisi değil takibi yetkisidir.²²⁴ Bu bağlamda alacaklı, söz konusu alacak bakımından yalnızca dava takip yetkisine sahip olmaktadır.²²⁵

Türk Ticaret Kanunu m. 556 hükmünün sistematığına göre sorumluluk davası açmak yetkisi öncelikle iflâs idaresine aittir. Buna göre ikinci alacaklılar toplanması, söz konusu davanın açılmasına karar verirse iflâs idaresi bu davayı takip edeceğinden, pay sahibi ve alacaklıların dava yetkinliği söz konusu değildir.

İsviçre doktrininde İsviçre Borçlar Kanunu²²⁶ (İsv.BK) m. 757 (TTK m. 556) hükmünün hukukî niteliği hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır.²²⁷ Doktrindeki bir görüş, iflâs hâlinde alacaklıya geçen iki ayrı dava hakkı bulunduğunu, bunlardan birinin şirketten alacaklıya geçen hak olduğu, diğerinin ise

²²³ Baki Kuru, *İflâs ve Konkordato Hukuku*, (İstanbul: Evrim Basım Yayın, 1988), 331; Grieder, *Rechtsnatur*, N. 458, 139.

²²⁴ Kuru, *Konkordato*, 333.

²²⁵ BGE 121 III 488, E. 2.b; BGE 132 III 342, E. 2.2, (<https://www.bger.ch/>).

²²⁶ Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht), 30.03.1911, (https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377/de).

²²⁷ Görüşler hakkında detaylı bilgi için bkz. Grieder, *Rechtsnatur*, N. 535ff., 164ff.; Pulaşlı, *Şerh*, § 63, N. 94aff. 2983ff.; Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-117ff.; Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 106.

alacaklının kendi alacak hakkından doğduğunu belirterek açılan davanın çift karakterli (*doppelnatur*) olduğunu savunmaktadır (*Forstmoser doktrini*). Diğer bir görüş ise, iflâs hâlinde alacaklının münferit olarak alacağını talep hakkının bulunmadığını, alacaklının, iflâs masasının talep hakkını devraldığına işaret etmiş, her bir alacaklının hakkının iflâsla birlikte bir bütünlük oluşturarak hepsi için ortak ve tek bir talep hakkını meydana getirdiğini belirtmiştir (*Raschein doktrini*). Doktrindeki katıldığımız bir başka görüşe göre ise, iflâs hâlinde alacaklı veya pay sahibinin bir hakkı değil yalnızca şirketin alacak hakkı talep edilmektedir (*Bürgi/Nordmann doktrini*). Bu itibarla sorumluluk davası, ister iflâs idaresi tarafından ister pay sahibi veya alacaklı tarafından açılsın, davayla yalnızca şirkete ait alacak hakkı talep edilir. İflâsın açılmasıyla müflisin malvarlığı ve dahi alacak hakları iflâs masasını oluşturmaktadır. Ancak iflâsla birlikte malvarlığı ve hakların hukukî niteliğinde bir değişiklik olmamaktadır.²²⁸ Zira iflâs durumunda, yalnızca bu hakların talep edilebilirliği müflisten alınıp iflâs idaresine devredilmektedir.²²⁹ Öte yandan madde üst kenar başlığının “*Şirketin zararı*” olarak adlandırılması ve kenar başlıklarının madde metnine dâhil olacağı (TTK m. 1534) göz önüne alındığında, bu hususta alacaklının veya pay sahibinin kendi hakkına dayanan yansıma zararının değil, şirketin zararının dava takip yetkisi yoluyla elde edilmesinin amaçlandığı söylenebilir. Dolayısıyla bu hususta pay sahibi ve alacaklıya ait bir hakkın tesisinin söz konusu olmadığı kabul edildiğinde bu tartışma da gereksiz hâle gelmektedir.

İsviçre Federal Mahkemesi, önceleri *Forstmoser doktrini* doğrultusunda karar vermekteydi.²³⁰ Ancak yüksek mahkeme,

²²⁸ Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 106-107.

²²⁹ Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 106-107.

²³⁰ BGE 111 II 182; BGE 113 II 127, (Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-118, dn.36).

sonraki kararlarında bu görüşünden dönerek, iflâs hâlinde alacaklının, münferit olarak kendi alacağını talep hakkının bulunmadığını, iflâs masasının hakkını devraldığını, zira iflâs idaresi dava açsaydı münferit alacağına değil tüm alacaklıların hakkına dayanacağını belirtmiş; öte yandan alacaklının İsviçre İcra ve İflâs Kanunu²³¹ (İsv.İİK) m. 260'a (İİK m. 245) göre dava takip yetkisini devralması hâlinde de kendi alacak hakkını değil iflâs masasının hakkını devraldığını ifade etmiştir.²³² Belirtmek gerekir ki Federal Mahkeme'nin güncel içtihatlarında da *Raschein doktrini* doğrultusunda karar verdiği görülmektedir.²³³

İsviçre Borçlar Kanunu m. 757 hükmünün son fıkrasında da tıpkı TTK m. 556 hükmündeki gibi İsv.İİK m. 260 (İİK m. 245) hükmü saklı tutulmuştur. İsviçre Federal Mahkemesi, şirket alacaklısının dava hakkı hususunda İsv.İİK m. 260 (İİK m. 245) hükmü uyarınca resmî bir devire gerek olup olmadığı hususunu yoruma açık bırakmıştır.²³⁴ Bununla birlikte yüksek mahkeme, *Raschein doktrini* kabul edildiğinden söz konusu çekince hükmünün, yalnızca tüm alacaklılar topluluğu için tek bir talep hakkı getirme amacını işaret ettiğini, bundan başka bir fonksiyonunun bulunmadığını ifade etmektedir.²³⁵ Öte yandan yüksek mahkeme, ileri sürülen talep bakımından İsv.BK ile

²³¹ Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs (SchKG), 11.04.1889, (https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/11/529_488_529/de).

²³² BGE 117 II 432. Kararın ayrıntılı incelemesi için bkz. Tekinalp, *Sermaye*, N. 16-117ff. Aynı yönde bkz. BGE 142 III 23, E. 4.4, (<https://www.bger.ch/>).

²³³ BGer 4A_425/2015, 10.12.2015, E. 4.4; BGer 4A_384/2016, 01.02.2017, E. 2.1.2, (<https://www.bger.ch/>). Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. Grieder, *Rechtsnatur*, N. 453, 137, dn.878.

²³⁴ Bu hususta yayımlanmamış kararlar için özellikle bkz. BGer 4A_384/2016, 01.02.2017, E. 2.1.2, (<https://www.bger.ch/>).

²³⁵ Karar için bkz. BGer 4A_384/2016, 01.02.2017, E. 2.1.2, (<https://www.bger.ch/>). Aynı yönde bkz. Thomas Jutzi, "Vergleiche über GmbH- und aktienrechtliche Ansprüche," *Gesellschafts und Kapitalmarktrecht (GesKR)*, no. 4 (2014), 512.

İsv.İİK hükümleri arasında bir fark olmadığını, bu nedenle İsv.BK m. 757'nin (TTK m. 556) İsv.İİK m. 260 (İİK m. 245) hükmünün özel bir uygulaması (*lex specialis*) niteliğinde olduğunu, ancak bu hususun ek bir hak bahsetme şeklinde anlaşılması gerektiğini belirtmektedir.²³⁶ Bu husus hakkında doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Doktrindeki bir görüş, İsv.BK m. 757 (TTK m. 556) hükmünün, İsv.İİK m. 260 (İİK m. 245) hükmüne göre özel hüküm niteliğinde olduğunu, dolayısıyla konu bağlamında İsv.BK m. 757 hükmünün İsv.İİK m. 260 hükmünü ilga ettiğini belirtmektedir.²³⁷ Öte yandan söz konusu görüşe göre İsv.BK m. 757/3'te (TTK m. 556/3) İsv.İİK m. 260 (İİK m. 245) hükmünün saklı tutulmasının amacı, İsv.BK m. 757/1-2 (TTK m. 556/1-2) hükümlerinde bulunmayan hususlar için bir boşluk bırakmamaktır.²³⁸ Doktrindeki kısmen katıldığımız bir görüşe göre TTK m. 556/3 hükmünün amacı, eğer İİK m. 245'e göre sorumluluk davasını takip yetkisi bir iflâs alacaklısına devredilmişse, dava takip yetkisinin artık bu alacaklıda olduğunu belirtmektir.²³⁹ Eş söyleyişle İİK m. 245 hükmüne göre bir iflâs alacaklısı dava takip yetkisini devralmamışsa, TTK m. 556 hükmündeki şirket alacaklısı ve pay sahibinin dava takip yetkisinden söz edilebilir. Doktrindeki bir diğer görüş ise İİK m. 245 hükmünün saklı tutulmasını gereksiz bulmaktadır.²⁴⁰ Söz konusu görüşü savunan yazarlardan birine göre alacaklılar, saklı tutulmasa dahi İİK m. 245 hükmüne başvurabilmektedir.²⁴¹

²³⁶ BGer 4A_384/2016, 01.02.2017, E. 2.1.2; BGer 4C.263/2004, 23.05.2005, E. 1.2, (<https://www.bger.ch/>).

²³⁷ Grieder, *Rechtsnatur*, N. 510, 157.

²³⁸ Grieder, *Rechtsnatur*, N. 510, 157.

²³⁹ Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 109-110, 130-131.

²⁴⁰ Domaniç, *Şirketler*, 647; Kendigelen, *Yenilikler*, 464.

²⁴¹ Domaniç, *Şirketler*, 647.

Diğer yazara göre ise, TTK m. 556/2 hükmü İİK m. 245'teki usûlü özel olarak düzenlediğinden, ayrıca İİK m. 245'in saklı tutulmasını gereksiz bulmaktadır.²⁴² Öte yandan pay sahipleri alacaklı olmadığından zaten İİK m. 245 hükmünden yararlanamazlar.²⁴³ Doktrindeki bir diğer görüş ise, İİK m. 245 hükmünün saklı tutulmasının gereksiz olmadığını²⁴⁴, zira TTK m. 556 hükmünün İİK m. 245 hükmünden farklı olarak iflâs idaresinin bir kararına gerek olmaksızın alacaklının dava hakkına sahip olacağını belirtmekte, bununla beraber İİK m. 245 hükmü gereği bir dava takip yetkisinin devri söz konusu ise TTK m. 556 hükmünün uygulanamayacağına işaret etmektedir.²⁴⁵ Kanımızca söz konusu hüküm, alacaklılar ve pay sahibi yönünden bir ayırım yapmaktadır. Bu bağlamda İİK m. 245 hükmü gereği dava takip yetkisi alacaklılara devredilmişse pay sahibinin dava takip yetkisinden söz edilemez. TTK m. 556/3 hükmünün alacaklılar yönünden amacı ise şirket alacaklılarının dava takip yetkisi devrini İİK m. 245'teki usûle bağlamaktır. Nitekim İİK m. 245 ve TTK m. 556 kapsamındaki alacaklılar şeklinde bir ayırım yapılamaz. Zira ayırım yapılmak istenen her iki alacaklı tipi de müflis şirketin alacaklısı konumundadır.

İkinci alacaklılar toplanmasında alacağın takipsiz bırakılmasına karar verirse ve İİK m. 245 hükmü gereği bir takip devri gerçekleşmemişse, şirketin zararı için her bir pay sahibi sorumluluk davası açmaya yetkilidir. Pay sahibinin açtığı dava hakkında daha önce yansıma zarar kısmında yaptığımız

²⁴² Kendigelen, *Yenilikler*, 464.

²⁴³ Domaniç, *Şirketler*, 647.

²⁴⁴ *Tekinalp*, İİK m. 245 hükmünün TTK sisteminde gereksiz olduğu görüşünün ikna edici olmadığını belirterek, özellikle defiler hususunda alacaklının ve iflâs masasının durumlarındaki farklılığa dikkat çekmektedir. Bu hususta bkz. *Tekinalp*, *Sermaye*, N. 16-121ff.

²⁴⁵ Yasaman, "Sorumluluk," 111.

açıklamalar geçerlidir.²⁴⁶ Ancak kanımızca burada pay sahibi, münhasır kanunî dava takip yetkisine sahiptir.²⁴⁷ Nitekim ilk bakışta iflas masasının dava takip yetkisini devretmesi gerektiği²⁴⁸ aksi halde iflas masasıyla pay sahibinin yarışan dava takip yetkisi olduğu söylenebilse de aslında burada kanunî bir devir söz konusudur. Zira TTK m. 556/2 hükmü gereği iflâs idaresi dava açmadığı hâlde kanunen bir dava takip yetkisinin devri gerçekleşmektedir. Bu bağlamda artık dava takip yetkisi sadece pay sahibine aittir. Ancak dikkat etmek gerekir ki pay sahibinin açacağı davada, ibra tarihinden itibaren kullanılacak altı aylık hak düşürücü süre, uygulama alanı bulmaz.²⁴⁹ Zira TTK m. 556 hükmünün niteliği gereği pay sahibi, ancak iflâs idaresince davanın takipsiz bırakılmasından sonra bu hakkını kullanabilecektir.

Şirket alacaklılarına tanınan dava yetkinliği hususunda alacağın sıra cetveline kaydedilmesi meselesi oldukça önem arz etmektedir. Zira İİK m. 245'e göre çekişmeli alacağı takip yetkisi, yalnızca alacağı sıra cetveline kaydedilmiş olan alacaklılara aittir.²⁵⁰ Doktrindeki bir görüşe göre açılan sorumluluk davasında mahkemece şirket alacaklısının, alacaklılık sıfatı da tespit edilmelidir.²⁵¹ Kanımızca İİK m. 245 gereği şirket alacaklısı

²⁴⁶ Bkz. II.C

²⁴⁷ Kanunilik açısından aynı yönde bkz. Grieder, *Rechtsnatur*, N. 532, 163.

²⁴⁸ Zira İİK m. 245 hükmü gereği çekişmeli bir alacağın dava takip yetkisi devredildiğinde artık iflâs idaresinin dava takip yetkisi söz konusu değildir. Bu yetki, münhasıran alacaklıya aittir. Bu konu hakkında bkz. Saim Üstündağ, *İflâs Hukuku*, (İstanbul: Yaylacık Matbaacılık, 2009), 196.

²⁴⁹ Özekes, *Seven ve Meriç*, *Sorumluluk*, 79, 132.

²⁵⁰ Kuru, *Konkordato*, 333; Üstündağ, *İflâs*, 192.

²⁵¹ Özekes, *Seven ve Meriç*, şirket alacaklısının alacağı iflâs masasına kaydedilmemişse sorumluluk davası açılmayacağını belirtmektedir. Yazarlar, şirket alacaklısı sıfatını iflâs masasındaki alacak kaydına bağlamakta; aksi durumun iflâs tasfiyesinin niteliğine aykırı olduğunu

da diğer iflâs alacaklıları gibi alacağını sıra cetveline kaydettirmek zorunda olduğundan mahkemece yapılacak iş, öncelikle alacaklının alacağının, kesinleşmiş sıra cetvelinde olup olmadığını kontrol etmek ve buna göre dava takip yetkisini saptamaktır. Şirket alacaklısının alacağı, sıra cetvelinde kaydedilmemişse dava, dava takip yetkisinden yoksunluk sebebiyle usûlden reddedilmelidir (HMK m. 115/2).

Türk Ticaret Kanunu m. 566/2'ye göre açılan davanın sonuçları da İİK m. 245 hükmüyle paraleldir. Zira hükme göre dava, şirket lehine sonuçlanırsa elde edilen meblağ önce dava açan alacaklıların alacağına özgülenir. Kalan meblağ, sermaye payları oranında davacı pay sahiplerine ödendikten sonra artan miktar iflâs masasına aktarılmaktadır.²⁵² Belirtmek gerekir ki sadece pay sahibi dava açmışsa bu hâlde elde edilen tazminattan, pay sahibine, öncelikle sermayeye katılımı oranında kendi payının ödeneceğini ve artan miktarın iflâs masasına aktarılacağını kabul etmek gerekmektedir.²⁵³

C. Basit Tasfiye ve Tasfiyenin Tatili Hâlinde

Şirket malvarlığının adi tasfiye masraflarını karşılamayacağı anlaşılıyorsa iflâs dairesi, basit tasfiyenin uygulanmasına karar verir (İİK m. 218). Öte yandan adi tasfiyeye başlanmış olup da iflâsın açılmasından itibaren altı ay içinde tasfiye bitirilemezse ikinci alacaklılar toplanması da basit tasfiyeye karar verebilir (İİK m. 256).

belirtmektedir. Bu hususta bkz. Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 133-134. Ancak bu koşul kabul edildiğinde eserlerinin 130. ve 131. sayfalarında belirttikleri görüşe ters bir durum ortaya çıkmaktadır. Zira şirket alacaklıları da iflâs masasına kaydedildiğinde iflâs alacaklısı niteliğine bürünmektedir. Dolayısıyla iflâs alacaklısı ve şirket alacaklısı ayrımı ortadan kalkmış olmaktadır.

²⁵² BGer 4C.312/2005, 10.01.2006; BGer 4A_231/2011, 20.09.2011, (<https://www.bger.ch/>); Kälın, "Rechtsnatur," 140.

²⁵³ Kendigelen, *Yenilikler*, 464, dn.352.

Basit tasfiye, sadeleştirilmiş ve tek elden yönetilen bir tasfiye usûlüdür. Bu bağlamda basit tasfiyede iflâs idaresi, alacaklılar toplanması, iflâs bürosu gibi kurumlar bulunmamakta, bunların yerine yalnızca iflâs dairesi tasfiye için gerekli tüm iş ve işlemleri gerçekleştirmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m. 556 hükmü, adi tasfiyeyi esas alarak iflâs idaresinin fonksiyonunu düzenlemiştir. İflâs idaresinin fonksiyonuna ilişkin hükümler, iflâs dairesine kıyas yoluyla uygulanabilecek niteliktedir. Bu bağlamda dava takip yetkisinin öncelikle iflâs dairesinde olduğu düşünülebilir.²⁵⁴ Zira basit tasfiyede iflâs idaresinin görevlerini, iflâs dairesi yerine getirir.²⁵⁵ Ancak basit tasfiyede iflâs dairesinin, tasfiye işlerini yürütürken tam bir bağımsızlık içinde olduğu söylenemez.²⁵⁶ Nitekim nasıl ki iflâs idaresi çekişmeli alacağın takibi hususunda ikinci alacaklılar toplanmasının kararı doğrultusunda hareket etmek zorundaysa iflâs dairesi de, basit tasfiyede masaya ait çekişmeli bir alacağın ileri sürülmesinden tek başına feragat edemez; alacaklıların görüşünü almak zorundadır.²⁵⁷ Bu bağlamda iflâs dairesi, görüşlerini almak üzere alacaklıları toplantıya çağırarak veya bir sirküler²⁵⁸ gönderip görüşlerini bildirmelerini isteyerek buna göre karar vermelidir.²⁵⁹ İflâs masası üzerinde kanunî dava yetkinliğinin iflâs idaresinde olduğu göz önüne alındığında iflâs dairesi, iddianın takibini devralmak isteyen alacaklıya, çekişmeli

²⁵⁴ Basit tasfiyede gerekli olduğunda davaların, iflâs dairesi tarafından yürütüleceği hakkında bkz. Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 110.

²⁵⁵ Kuru, *Konkordato*, 364; Üstündağ, *İflâs*, 219.

²⁵⁶ Üstündağ, *İflâs*, 219.

²⁵⁷ Üstündağ, *İflâs*, 220; Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 113.

²⁵⁸ Bu bildirim, Türkiye’de pek başvurulmayan fakat İsviçre’de İsv.İİK m. 255a hükmündeki koşullar çerçevesinde sıklıkla kullanılan sirküler yoluyla gerçekleştirilebilir. İflâs hukukunda sirkülerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Serdar Kale, “İcra ve İflâs Hukukunda Sirküler,” *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, no.1 (2020), 242ff.

²⁵⁹ Kuru, *Konkordato*, 365, dn.9; Özkes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 113.

hakkın takibi yetkisini devretmelidir. Zira resmî bir kurum olan iflâs dairesinin, dava takip yetkisine sahip olduğu kabul edilemez. Ancak çekişmeli hakkın takibini isteyen hiçbir alacaklı bulunmazsa iflâs dairesi, şekli olarak bu hakkın takibinden feragat etmelidir. Bu hâlde TTK m. 556 hükmü devreye girerek pay sahiplerinin dava yetkinliği söz konusu olacaktır.

İflâs, nihayetinde bir malvarlığının tasfiyesi suretiyle alacaklıların tatmin edilmesi aracıdır. Ancak borçlu, tüm malvarlığını tüketerek tam anlamıyla müflis hâline gelmiş olabilir. Eş söyleyişle müflisin hacze kabil hiçbir malı bulunmayabilir. Bu durumda tasfiye de söz konusu olamaz. Zira tasfiye oldukça emek ve masraf gerektiren bir süreçtir.

İcra ve İflâs Kanunu m. 217 hükmü, müflisin hiçbir malvarlığının bulunmaması hâlinde tasfiyenin tatil edileceğini²⁶⁰, ardından tatil kararının ilân edilerek alacaklılar tarafından tasfiye masraflarının karşılanmaması hâlinde otuz gün içinde iflasın kapatılacağını belirtmektedir.

İflâsın kapatılmasından önceki ara bir dönem olarak nitelendirebileceğimiz tasfiyenin tatili hâlinde de iflâs idaresi oluşamaz. Zira iflâs masasının teşkilinden sonra iflâs dairesi, tasfiye türünü belirlemektedir (İİK m. 218/1). Ancak bu hâlde ortada tasfiye edilecek bir mal bulunmadığından tasfiye türünü belirlemeye dahi gerek yoktur.

Tasfiye gerçekleşmese dahi iflâs açılmış ve iflâsa bağlanan sonuçlar doğmuştur. Dolayısıyla masa, iflâs dairesince idare edilmektedir. Bu noktada şirketin zararını talep hakkı da bir alacak hakkı niteliğinde olduğundan eğer bu hakkın yerine getirilmesi sonucunda tasfiye masraflarını karşılayacak miktarda tazminat alınacaksa tasfiyenin tatili söz konusu

²⁶⁰ Ali Fuat Çiçekli, "İflâs Tasfiyesinin Tatili," *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 13, no. 52 (2022), 127ff.

olamaz.²⁶¹ Bu noktada böyle bir iddiayı ileri süren alacaklılar, otuz gün içinde masraflarını ödeyerek tasfiyenin devamını sağlayabileceği gibi iflâs dairesi de böyle bir alacak hakkının varlığını öğrendiğinde tasfiyenin tatili şartlarının mevcut olup olmadığını resen saptamak zorunda olduğundan²⁶² basit tasfiyede olduğu gibi tespit edilebilen alacaklıları bilgilendirerek iddianın takibini devralmak isteyen alacaklıya, çekişmeli hakkın takibi yetkisini devredebilir.²⁶³ Ancak çekişmeli hakkın takibini isteyen hiçbir alacaklı bulunamazsa iflâs dairesi, tasfiyenin tatiline karar verip bu kararı ilan etmek zorundadır. Son olarak belirtmek gerekir ki, tasfiyenin tatil edilmesi kararının iflâs masasının çekişmeli hakkın takibinden feragat etmesi niteliğinde olduğunu kabul etmek gerekmektedir.²⁶⁴ Bu itibarla tasfiyenin tatili kararıyla birlikte pay sahibinin dava yetkini olduğu söylenebilir.

IV. ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA HÂKİMİYETİN HUKUKA AYKIRI KULLANILMASINDAN DOĞAN SORUMLULUK DAVASINDA DOĞRUDAN VE YANSIMA ZARAR

A. Genel Olarak

Şirketler hukukunda hâkimiyet kavramı, bir ticaret şirketi veya işletmenin, başka bir şirket veya işletmeyi çeşitli araçlar vasıtasıyla kendi isteği doğrultusunda kontrol edebilmesini

²⁶¹ Çiçekli, "Tasfiye," 135-136.

²⁶² Zira masaya ait herhangi bir iptal davası hakkı varsa, masada hiçbir mal bulunmamış olması şartı gerçekleşmez. Bu konu hakkında bkz. Üstündağ, *İflâs*, 135, dn.114b. Bu bağlamda masaya ait çekişmeli bir hakkın varlığı söz konusu olduğunda da aynı durumun gerçekleşeceğini kabul etmek gerekmektedir. Ayrıca bkz. Çiçekli, "Tasfiye," 131ff.

²⁶³ Ayrıca bkz. Çiçekli, "Tasfiye," 136.

²⁶⁴ Grieder, *Rechtsnatur*, N. 507, 156.

ifade etmektedir.²⁶⁵ Eş söyleyişle hâkimiyet, hâkim-bağlı şirket ilişkisi içerisindeki tek elden bir üst yönetimi öngörmektedir.²⁶⁶

Hâkimiyet ilişkisi içindeki şirketler arasında bir yönetim organizasyonu söz konusu olduğundan hâkim şirket, bağlı şirketi kendi şirket politikaları çerçevesinde yönetebilir. Ancak bu yönetim, hukuka uygun olmalıdır.²⁶⁷ Zira şirketler hukukunun amacı doğrultusunda ayrı bir tüzel kişilik olan şirket, bağlı da olsa ekonomik ve hukukî varlığını sürdürebilmelidir. Bu doğrultuda TTK m. 201/1 hükmünde hâkim şirketin, hâkimiyetini, bağlı şirketi kayba uğratan şekilde kullanamayacağı temel bir ilke olarak düzenlenmiştir.²⁶⁸

Hâkimiyetin kötüye kullanılması, bağlı şirketin zararına sebep olduğu takdirde pay sahiplerinin ve bağlı şirket alacaklılarının yansıma zarar göreceği açıktır. TTK m. 202 ve 206 hükmünde bu hususta belli olasılıklar öngörülerek zararın giderilmesi için birtakım imkânlar düzenlenmiştir.

²⁶⁵ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2011; Zühtü Aytaç, "Yönetim Kurulu Üyelerinin Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumluluğu," *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 29, no. 4 (Aralık 2013), 14. Hâkimiyet kavramı hakkında detaylı bilgi için bkz. Murat Can Atakan, *Şirketler Topluluğunda Hâkimiyet*, (İstanbul: Aristo Yayınevi, 2021), 43ff.; Güray Özsu, *Ekonomik Bir Bütünlük Olarak Şirketler Topluluğunda Hukuki Sorumluluk*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 28ff.

²⁶⁶ Aytaç, "Hakimiyet," 15; Atakan, *Hâkimiyet*, 44-45.

²⁶⁷ Aytaç, "Hakimiyet," 22.

²⁶⁸ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2130; Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-88.

B. Doğrudan ve Yansıma Zarar Ayrımının Tazminat Davasına Etkisi

Hâkimiyetin kötüye kullanılmasının çeşitli görünüm biçimleri TTK m. 202/1-a hükmünde düzenlenmiştir. Hükme göre hâkim şirket, bağlı şirketi "...iş, varlık, fon, personel, alacak ve borç devri gibi hukukî işlemler yapmaya; kârını azaltmaya ya da aktarmaya; malvarlığını aynı veya kişisel nitelikte haklarla sınırlandırmaya; kefalet, garanti ve aval vermek gibi sorumluluklar yüklenmeye; ödemelerde bulunmaya; haklı bir sebep olmaksızın tesislerini yenilememek, yatırımlarını kısıtlamak, durdurmak gibi verimliliğini ya da faaliyetini olumsuz etkileyen kararlar veya önlemler almaya yahut gelişmesini sağlayacak önlemleri almaktan kaçınmaya yönelmez...". Dolayısıyla hâkim şirket, hâkimiyet kudretini, bağlı şirketin zararı şeklinde yansıyan "*kaybına*" neden olacak biçimde kullanamaz.²⁶⁹ Dikkat etmek gerekir ki hükümde geçen "*özellikle*" ifadesinden anılan olguların sınırlı sayıda olmadığı sonucu çıkarılabilir.²⁷⁰ Bu bağlamda hâkim şirket, hukuka aykırı yönetimin meydana getirdiği tüm zararlardan sorumludur.

Hâkim şirket ve bağlı şirket arasındaki yönetim ilişkisi, kâr ve zarar dengesi özelinde değerlendirilebilir. Başka bir anlatımla yönetim organizasyonu çatısı altında telafi etmek kaydıyla daha çok kâr elde etmek veya zararın büyümesini önlemek için hâkim şirket, bağlı şirketin zararına birtakım işlemlerde bulunabilir. Bu bağlamda Kanun, zararın öncelikle yönetim organizasyonu çerçevesinde giderilmesini amaçlayarak "*denkleştirme*" kurumunu düzenlemiştir. Denkleştirme, hâkim şirketçe neden

²⁶⁹ Ersin Çamoğlu, "Şirketler Topluluğunda Hakimiyetin Kötüye Kullanılmasından Doğan Sorumluluk Davaları," *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 2 (Temmuz 2013), 20.

²⁷⁰ Aytaç, "Hakimiyet," 23; Çamoğlu, "Sorumluluk," 21.

olunan kaybın değer itibarıyla giderilmesidir.²⁷¹ TTK m. 202/1-a hükmünün son cümlesinde bağlı şirketin kaybının, gerçekleştiği faaliyet yılı içerisinde fiilen denkleştirilmesini veya nasıl ve ne zaman denkleştirileceğini belirtmek suretiyle en geç o faaliyet yılı sonuna kadar bağlı şirkete denk değerinde bir istem hakkı tanınması gerektiği düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu hâlde, denkleştirme yapıncaya kadar “askıda hukuka aykırılık” durumu söz konusudur.²⁷²

Kayıp kavramı, zarar kavramından daha geniş kapsamda ve anlamdadır.²⁷³ Nitekim kayıp, her zaman zarar şeklinde ortaya çıkmaz; kaybedilen bir fırsata ihtiyaç duyulduğunda onun yokluğu da kayıp kapsamında değerlendirilir.²⁷⁴ TTK anlamında kaybın doğması için, kusur şart olmadığı gibi salt hâkim şirketin bağlı şirketi yöneltmesi olgusunun varlığı yeterlidir.²⁷⁵ Ancak belirtmek gerekir ki tazminat davası açılmasında kaybın, zarar olarak teşekkül etmesi şarttır.²⁷⁶ Söz gelimi bağlı şirket, yüksek riskli bir işe karşılığı olmadan hâkim şirketin müdahalesiyle girmişse, işin sonucu olumlu olup kâr getirirse bile üstlenilen riskin maddî karşılığı kayıp olarak nitelendirilir.²⁷⁷ Bu halde kayıp söz konusudur ancak zarar mevcut olmadığı için denkleştirme yapılsa dahi tazminat davası açılmaz. Ancak

²⁷¹ Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-94; Kürşat Göktürk, *Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Esasları*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), 159. Denkleştirme biçimleri hakkında bkz. Aytaç, “Hakimiyet,” 33ff.

²⁷² Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2140; Aytaç, “Hakimiyet,” 24.

²⁷³ TTK m. 202 gerekçesi. Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2133; Aytaç, “Hakimiyet,” 25; Çamoğlu, “Sorumluluk,” 22; Atakan, *Hâkimiyet*, 272.

²⁷⁴ Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-92; Aytaç, “Hakimiyet,” 25; Çamoğlu, “Sorumluluk,” 22; Göktürk, *Sorumluluk*, 144; Atakan, *Hâkimiyet*, 273.

²⁷⁵ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2140.

²⁷⁶ Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-101.

²⁷⁷ Göktürk, *Sorumluluk*, 144.

tazminat davası açılması hâlinde zarar her hâlde kayıptan fazladır.²⁷⁸ Zira son denkleştirme tarihinden sonraki kanunî faizle diğer zararlar da toplam zarara eklenmektedir.²⁷⁹

Doktrinde kayıp, malvarlığı azalması veya artmasının engellenmesi; kârlılığın azalması, bir fırsatın veya bir işi başarabilme imkânının kaybedilmesi olarak örneklendirilmektedir.²⁸⁰ Kaybın denkleştirmeye uygun nitelikte olması şarttır.²⁸¹ Bu bağlamda doğrudan ve yansıma zarar anlamındaki kayıptan, hâkim şirketin hukuka aykırı fiili dolayısıyla bağlı şirketin malvarlığında meydana gelen azalma anlaşılmalıdır. Nitekim denkleştirme yapılmadığında hukuka aykırılığın tüm sonuçları doğmakta ve bu sonuç kendisini, pay sahibinin ve alacaklıların tazminat hakkı ve eş değer diğer çözümler şeklinde göstermektedir.²⁸² Dikkat etmek gerekir ki pay sahibi yalnızca kısmî hâkimiyette, alacaklı ise hem kısmî hem tam hâkimiyette tazminat davası açmak hakkına sahiptir.²⁸³ Zira tam hâkimiyette hâkim şirket dışında pay sahibi olmadığı için, pay sahibinin dava hakkına sahip olması düşünülemez. Zira aksi kabul edildiğinde kayba sebep olan hâkim şirketin, kendisinden tazminat talep etmesi gibi bir durum ortaya çıkacaktır.²⁸⁴

Usûlüne uygun olarak denkleştirme yapılmadığı takdirde bağlı şirketin pay sahibi, hâkim şirketten ve onun, kayba sebep olan yönetim kurulu üyelerinden, şirketin zararının tazminini

²⁷⁸ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2173.

²⁷⁹ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2173.

²⁸⁰ Göktürk, *Sorumluluk*, 138. Diğer hâller hakkında bkz. Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-93; Atakan, *Hâkimiyet*, 272ff.; Özsü, *Sorumluluk*, 95.

²⁸¹ Göktürk, *Sorumluluk*, 139.

²⁸² Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2148.

²⁸³ Aytaç, "Hakimiyet," 38. Karş. Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-148.

²⁸⁴ Aytaç, "Hakimiyet," 38, dn.63.

isteyebilmektedir (TTK m. 202/1-b). Bu bağlamda pay sahiplerinin, kanunî dava yetkini olduğu söylenebilir. Belirtmek gerekir ki bağlı şirketin tazminat davası açma hakkı doğal olarak mevcuttur.²⁸⁵ Kanunda açıkça düzenlenmemesi sebebiyle bağlı şirket, bu haktan yoksun bırakılamaz.²⁸⁶ Nitekim hükümde bu hakkın düzenlenmeme sebebi, bağlı şirket yönetim kurulunu dava açmak yükümlülüğünden kurtararak bu organın hâkim şirketle farklı düşünce ve istekler çerçevesinde zıt birlikler oluşturması tehlikesine ve bunun neticelerine karşı bağlı şirketi korumaktır.²⁸⁷ Dolayısıyla bağlı şirketin de dava takip yetkisine sahip olduğu göz önüne alındığında pay sahibi, yarışan dava takip yetkisiyle donatılmıştır.

Doktrinde *Tekinalp*, pay sahibinin açacağı davayı, “*alternatif çözümlü tazminat davası*” olarak adlandırmaktadır.²⁸⁸ Zira bu dava açıldığında somut olay adaleti gerektiriyorsa mahkeme, talep üzerine veya resen tazminat yerine pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme karar

²⁸⁵ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2166. Aksi yönde bkz. Özekes, Seven ve Meriç, *Sorumluluk*, 103-104. Özekes, *Seven ve Meriç*, hükmün gerekçesinden yola çıkarak dava takip yetkisinin bağlı şirkete tanınmamasını “*hukukî gerçekçiliğe*” dayandırmıştır. Nitekim hükmün gerekçesinde de bağlı şirkete dava hakkı tanınmadığı belirtilmiştir. Bkz. TTK m. 202 gerekçesi. Fakat kanımızca dava takip yetkisinin kural olarak maddî hukuk anlamında hak sahibine ait olduğu, aksinin ise ancak kanunî düzenlemeyle mümkün olabileceği göz önüne alındığında, kanunda açıkça bir düzenleme bulunmadıkça bağlı şirketin dava takip yetkisi kaldırılamaz. Hükmün gerekçesi, yorum araçlarından biridir; kanun hükmünde değerlendirilemez.

²⁸⁶ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2166; Göktürk, *Sorumluluk*, 210-211.

²⁸⁷ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2166.

²⁸⁸ Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-101; Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2161, 2167.

verebilmektedir (TTK m. 202/1-b). Şirket alacaklılarının açacağı davada ise alternatif çözüm mevcut değildir.²⁸⁹ Zira alacaklıların satın alınacak bir payları yoktur ve duruma uygun herhangi bir çözümün benimsenmesi de işin niteliğine uygun düşmez.²⁹⁰ Nitekim alacaklının bu konu hakkındaki tek menfaati alacağına kavuşmaktır.

Doktrinde kabul gören görüşe göre davaya, fiilî hâkimiyet hâlinde bağlı şirket pay sahipleri ve hâkim şirket yönetim kurulu üyeleri arasında hukukî bir ilişkinin mevcut olmaması ve davanın temelinin haksız fiile dayanması sebebiyle haksız fiil hükümleri (TBK m. 49 vd.) uygulanır.²⁹¹ Ancak hâkim şirketle bağlı şirket arasında bir hâkimiyet sözleşmesi söz konusuysa zarar, sözleşmeden doğar.²⁹² Bu bağlamda hukuka aykırılık (kayıp olmasına rağmen usûlüne uygun denkleştirme yapılmaması), fiil, kusur, uygun illiyet bağı ve zarar unsurlarının mevcut bulunması gerekmektedir. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise davaya haksız fiil hükümleri değil TTK'nin şirketler topluluğu için düzenlediği hükümler uygulanmalıdır.²⁹³ Zira haksız fiil hükümleriyle şirketler topluluğuna ilişkin hükümler, birbirinden farklı sonuçlar doğurabilmektedir.²⁹⁴ Dolayısıyla haksız fiil hükümleri uygulandığında kendisine dava hakkı tanınan birden fazla kimse olacağından, bu hâlde aynı alacak için birbirinden farklı ve çelişkili hukukî sonuçların doğması söz konusu olacaktır.²⁹⁵

²⁸⁹ Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-120.

²⁹⁰ Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-120.

²⁹¹ Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-102; Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2167; Çamoğlu, "Sorumluluk," 23.

²⁹² Tekinalp, *Sermaye*, N. 23-102; Çamoğlu, "Sorumluluk," 23.

²⁹³ Göktürk, *Sorumluluk*, 213.

²⁹⁴ Göktürk, *Sorumluluk*, 213.

²⁹⁵ Göktürk, *Sorumluluk*, 213.

Davalı hâkim şirket olmakla birlikte kayba sebebiyet veren yönetim kurulu üyelerine hâkim şirket yanında husumet yöneltilebilir.²⁹⁶ Bununla birlikte yönetim kurulu üyeleri kapsamına TTK m. 553 hükmü göz önüne alınarak yöneticileri de dâhil etmek gerekmektedir.²⁹⁷

Türk Ticaret Kanunu m. 556 hükmünden farklı olarak TTK m. 202/1-c ve tam hâkimiyette (TTK m. 203)²⁹⁸ TTK m. 206 hükmünde, bağlı şirket alacaklılarının, şirketin iflâsı koşulu aranmaksızın şirketin zararını dava hakkı olduğu belirtilmiştir. Buna göre alacaklının, şirketin zararını talep hakkında kanunî dava yetkinliği söz konusudur. Ancak burada iflâs koşulu aranmaması dolayısıyla bir sıra cetveline kayıt söz konusu değildir. Bu bağlamda dava takip yetkisi dava şartı olduğundan mahkeme, öncelikle alacaklılık sıfatını tespit etmelidir.

Türk Ticaret Kanunu m. 202/2 hükmünde, hâkim şirketin bağlı şirket üzerinde gerçekleştirdiği bazı işlemlere muhalif olan pay sahiplerine çeşitli imkânlar tanınmaktadır.²⁹⁹ Belirtmek gerekir ki bu imkânlar, bir başka yönüyle, hâkimiyet olgusu karşısında azınlıkta kalan pay sahiplerinin şirketten ayrılmasına zemin sağlamaktadır³⁰⁰. Hükme göre hâkim şirketin, hâkimiyetini kullanılarak, bağlı şirket açısından haklı bir nedeni olmayan birleşme, bölünme, fesih, menkul kıymet çıkarılması ve önemli esas sermaye değişikliği gibi işlemlerine karşı pay

²⁹⁶ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2166-c4; Göktürk, *Sorumluluk*, 221ff.

²⁹⁷ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2174-c4. Ayrıca bkz. TTK m. 202/1-e.

²⁹⁸ Tam hâkimiyetin en önemli özelliği, hâkim şirketin bağlı şirkete talimat verme yetkisinin bulunmasıdır. Dolayısıyla sorumluluk rejimi de bu husus göz önüne alınarak belirlenmiştir. Bu hususta bkz. Aytaç, "Hakimiyet," 18.

²⁹⁹ TTK m. 202/2'nin, TTK m. 193/1 hükmünün mevcudiyeti karşısında pay sahiplerine ilave bir koruma sağlamadığı ve ilga edilmesi gerektiği hakkında bkz. Gürel, "Bağlı Şirket," 234ff.

³⁰⁰ TTK m. 202/2 gerekçesi.

sahipleri, genel kurul kararına ret oyu verip tutanağa geçirtmek veya yönetim kurulunun bu ve benzeri hususlardaki kararlarına yazılı olarak itiraz etmek şartıyla hâkim şirketten, zararlarının tazminini veya paylarının kıymetini mümkünse en az borsa değeriyle, mümkün değilse ya da borsa değeri hakkaniyete uygun nitelikte değilse genelgeçer bir değerlendirme yöntemiyle belirlenecek bir değerle satın alınmasını talep edebilir (TTK m. 202/2). TTK m. 202/2’de belirtilen zarar kavramından doğrudan mı yoksa yansıma zararların tazmininin mi istenebileceği anlaşılammaktadır. Belirtmek gerekir ki öncelikle hüküm, doğrudan pay sahibine yönelik düzenlenmiştir. Bu bağlamda tazminat davasında bedel, şirkete değil, pay sahibine ödenecektir.³⁰¹ Zira TTK m. 202/2 hükmünde belirtilen zararın, şirketin zararı olduğu kabul edilecek olursa, söz konusu hükmün TTK m. 201/1-b hükmünden bir farkı kalmayacaktır.³⁰² Bu itibarla kanımızca, kanun koyucunun TTK m. 202/2 hükmünü düzenlemesinin amacı, TTK m. 201/1-b’den farklı olarak pay sahiplerinin doğrudan zararını gidermektir. Öte yandan hüküm şu şekilde de yorumlanmaya müsaittir. Şöyle ki, hükümde şirketin zararını içeren bir ifade bulunmamakla birlikte pay sahibinin, doğrudan zararının yanında şirketin zararı nedeniyle yansıma zarara da uğrayabileceği kabul edilebilir.³⁰³ Böyle bir yorum yapıldığında pay sahibinin, gerek doğrudan zararının gerekse de yansıma zararının giderilmesini,

³⁰¹ Aytaç, “Hakimiyet,” 41; Göktürk, *Sorumluluk*, 413; Gürel, “Bağlı Şirket,” 227; Özsu, *Sorumluluk*, 117. Söz konusu zararın bağlı şirketin zararı olduğu ve tazminatın da bağlı şirkete ödenmesi gerektiği yönünde bkz. Atakan, *Hâkimiyet*, 285.

³⁰² Aytaç, “Hakimiyet,” 41.

³⁰³ Nitekim *Tekinalp*, hükmün uygulanabilmesi için, hâkim şirket tarafından gerçekleştirilecek işlemle pay sahiplerine doğrudan veya dolaylı olarak zarar verilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu hususta bkz. *Tekinalp*, *Sermaye*, N. 23-131. Aynı yönde bkz. Göktürk, *Sorumluluk*, 413.

kendisine tazminat ödenmek suretiyle talep edebileceği kabul edilmelidir.³⁰⁴ Dolayısıyla kanımızca bu hâlde, TTK m. 202/2 hükmü, yansıma zararın tazmin edilemeyeceğine ilişkin kurala istisna getiren bir hüküm niteliğine bürünmektedir.³⁰⁵ Zira tazminat, şirkete değil de pay sahibine ödenecekse burada, şirketin hakkının takibi için verilen bir dava takip yetkisinden değil, pay sahibinin doğrudan kendi alacak hakkına dayanan bir talebinden söz edilmelidir.

Son olarak belirtmek gerekir ki TTK m. 202/2 hükmünde kanunun açık hükmü gereği husumet yalnızca hâkim şirkete yöneltilir.³⁰⁶ Bu itibarla TTK m. 202/2 hükmü özelinde hâkim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilemez.

Doktrinde, bağlı şirketin, işini, malvarlığının bir kısmını veya tamamını, personelini diğer bir bağlı şirket veya hâkim şirkete devretmesi³⁰⁷ ya da borç üstlenmesi; grup şirketleri arasındaki hisse satışlarının örtülü kazanç aktarımı niteliğinde olması³⁰⁸; kârını azaltıcı işlemler yapılması; diğer bağlı şirket veya hâkim şirket lehine olarak malvarlığı üzerinde rehin, ipotek konulması ya da diğer aynî ve kişisel kısıtlamalar getirilmesini kabul etmesi; hâkim şirket veya diğer bağlı şirket adına kefalet,

³⁰⁴ Göktürk, *Sorumluluk*, 413.

³⁰⁵ Yansıma zararın, ancak açık bir kanunî düzenleme bulunuyorsa tazmin edilebileceği hakkında bkz. I.C.

³⁰⁶ Aytaç, "Hakimiyet," 40-41; Özsu, *Sorumluluk*, 117.

³⁰⁷ "...dosya içerisinde bulunan ve SPK raporlarına göre hazırlanan bilirkişi raporunda, davacının hisse sahibi olduğu ... Sportif Yatırımlar ve Futbol İşletmeciliği Tic. A.Ş.'nin davalı hakim ortak ... Futbol İşletmeciliği Tic. A.Ş.'ye örtülü kazanç aktardığı ve bu şekilde şirket hisse değerlerinin azaltılarak yatırımcıların zarara uğratıldığı, yine ... Sportif Yatırımlar ve Futbol İşletmeciliği Tic. A.Ş.'nin basiretsiz ve kötü yönetildiği için davacının zarara uğradığı tespit edilmiştir...", Yar. 11. HD, E.2015/12195, K.2017/415, 23.1.2017, (Lexpera).

³⁰⁸ Yasaman, *Şirketler*, 325ff.

garanti aval vermesi veya sebepsiz yere bono ya da çekin ciro zincirinde yer alarak sorumluluk alması; başka bir şirket yararına kendi üretim, satış vb. hacmini arttırmaması, yatırım yapmaması; diğer şirket lehine gelişmesini sağlayacak faaliyetlerde bulunmaması, hâkim şirketin hâkimiyetini kötüye kullanmasına örnek olarak gösterilmektedir.³⁰⁹

SONUÇ

Ticaret hukuku doktrini ve uygulamasında pay sahibi ve alacaklının, şirketin zararı dolayısıyla maruz kaldığı zarara dolaylı zarar denilmektedir. Ancak bu hususta doğru kavram, yansıma zarardır. Zira pay sahibi ve alacaklı, doğrudan hukuka aykırı fiilin muhatabı olan şirketten ayrı, ancak muhatap olmamasına rağmen fiil sonucu zarar gören üçüncü kişilerdir.

Türk Ticaret Kanunu m. 553'teki dava hakkı, hükümdeki kimselerin doğrudan doğruya kendilerine ait maddî hukuktan kaynaklanan haklarına dayanmaktadır. TTK m. 555 hükmünde belirtilen dava hakkı ise, şirketin maddî hukuktaki hakkından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla pay sahibi yansıma zararını değil, şirketin zararını talep etmektedir. Bu itibarla dava takip yetkisinin söz konusu olduğu durumlarda zararın, doğrudan, dolaylı veya yansıma nitelikte olması önem arz etmemektedir. Eş söyleyişle bir kişiye, hiçbir zararı olmasa dahi eğer kanun tarafından dava takip yetkisi verilmişse, o kişi hak sahibinin hakkını usûlî anlamda takip edebilecektir.

Pay sahibinin dava takip yetkisi potansiyel nitelikte olduğundan, dava açıldığında diğer pay sahiplerinin dava takip yetkisi ortadan kalkmalıdır. Ancak şirketin dava takip yetkisi potansiyel değil açık nitelikte olduğundan pay sahibinin açtığı dava hukukî yarar yokluğundan reddedilmeye mahkûmdur. Bu hususta yalnızca hakkın kötüye kullanılması yoluyla şirketin

³⁰⁹ Örnekler için bkz. Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar II*, N. 2126.

dava açması engellenebilse de bu olgu oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla pay sahibinin dava açması hâlinde Şirketin dava hakkının kanunî bir düzenlemeyle engellenmesi yerinde olur. Kesin hüküm noktasında da doktrinde, pay sahibinin açtığı davada verilen kesin hükmün, hak sahibi olan Şirketin lehine ise Şirketi bağlayacağı aleyhine ise bağlamayacağı belirtilmektedir. Kanımızca HMK m. 303/1'in açık ifadesi gereği tarafların farklı olması durumunda kesin hüküm etkisinin söz konusu olmayacağı ifade edildiğinden, bu konuda yapılacak kanunî bir düzenlemeyle pay sahibi ve Şirketin açacakları davada, birbirlerine karşı kesin hüküm etkisinin tanınması isabetli olur.

Türk Ticaret Kanunu m. 556 hükmünde dava hakkı, Şirketin iflâs etmesiyle başka bir niteliğe bürünmektedir. Bu hâlde Şirketin yerine iflâs masası devreye girmekte, tasfiye sürecine göre iflâs idaresi veya iflâs alacaklıları dava hakkını kullanmaktadır. Zira her ne kadar taraf ve dava ehliyetine sahip olsa da Şirketin malvarlığı üzerindeki dava takip yetkisi, İİK m. 191 hükmü gereği ortadan kalkmaktadır. TTK m. 556 hükmünün İİK m. 245 hükmünü saklı tutmasının bir neticesi olarak eğer iflâs masası ve alacaklılar, yönetim kuruluna karşı dava açmazsa, bu defa pay sahibinin dava takip yetkisi vücut bulmaktadır. Nihayetinde hâkimiyetin hukuka aykırı kullanılması hâlinde hâkim Şirket yönetim kuruluna açılacak sorumluluk davalarında da TTK m. 202/1-e hükmü gereği, pay sahipleri ve alacaklıların dava takip yetkisi söz konusudur. Bu bağlamda bağlı Şirketin zararı, Şirketin yanı sıra pay sahipleri ve alacaklılar tarafından da dava edilebilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını belirtmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması olmadığını belirtmiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar, etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author received no financial support for this study.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

KAYNAKÇA

- Akil, Cenk. "Dava Yetkinliği." *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 9, no. 36 (Ekim 2018): 1-20.
- Alangoya, Yavuz, M. Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım. *Medenî Usul Hukuku Esasları*. İstanbul: Beta Yayınları, 2009.
- Ansay, Tuğrul. *Anonim Şirketler Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1982.
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası. *Medenî Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Atakan, Murat Can. *Şirketler Topluluğunda Hâkimiyet*. İstanbul: Aristo Yayınevi, 2021.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan. *Medenî Usûl Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Ayhan, Rıza, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar. *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Aytaç, Zühtü. "Yönetim Kurulu Üyelerinin Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumluluğu." *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 29, no. 4 (Aralık 2013): 5-56.
- Bahtiyar, Mehmet. *Ortaklıklar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2019.
- Blomeyer, Arwed. *Zivilprozessrecht Erkenntnisverfahren*. Berlin: Springer Verlag, 1963.
- Bozkurt, Tamer. "Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Genel Kurul Kararı Şartı ve TMSF'ye Devredilen Şirketlerde Durum." Editör Alper Uyumaz, Mehmet Akçaal ve Ebru Tüzemen Atik. *Selçuk Hukuk Kongresi 2020 Özel Hukuk Tebliğleri Tam Metin Kitabı*, Ankara: Nobel Yayınları, 2020: 427-458.

- Bozkurt, Tamer. "Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu: Üyelerin Özellikle Doğrudan Doğruya Verdikleri Zararlardan Doğan Sorumlulukları ve Yargı Uygulaması." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 83 (2009): 155-188.
- Bozkurt, Tamer. *Şirketler Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Börü, Levent. "Sıfat ve Dava Takip Yetkisi." *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 27, no. 3 (2011): 249-278.
- Budak, Ali Cem ve Karaaslan, Varol. *Medenî Usul Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021.
- Can, Mehmet Çelebi. "Pay Sahiplerinin veya Alacaklıların Doğrudan Zararlarının Tazmini Amacıyla İkame Edilen Sorumluluk Davalarında TTK m. 1534'ün Etkisi." *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. 4 (2017), 3-32.
- Caspar von der Crone, Hans, Antonio Carbonara ve Silvia Hunziker. *Aktienrechtliche Verantwortlichkeit und Geschäftsführung*. Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2006.
- Çamoğlu, Ersin. "Şirketler Topluluğunda Hakimiyetin Kötüye Kullanılmasından Doğan Sorumluluk Davaları." *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 2 (Temmuz 2013): 19-33.
- Çamoğlu, Ersin. *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- Çevik, Orhan Nuri. *Uygulamada Şirketler Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2002.
- Çiçekli, Ali Fuat. "İflâs Tasfiyesinin Tatili." *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 13, no. 52 (2022): 125-158.
- De Boor, Hans Otto ve Günther Erkel. *Zivilprozeßrecht*. Wiesbaden: Springer Verlag, 1961.

- Dinç, Serhan. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluk Hâlleri." *Ankara Barosu Dergisi*, no. 4 (2016): 139-175.
- Dişel, Buse. *Dava Takip Yetkisi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Doğrusöz Koşut, Hanife. *Şirketler Hukuku*. Editör Sami Karahan. Konya: Mimoza Yayıncılık, 2013.
- Domaniç, Hayri. *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi II*. İstanbul: Temel Yayınları, 1988.
- Eminoğlu, Cafer ve Çakır, Fatma Betül. "Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyesi Seçilmesi ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kuruluna Temsilci Ataması." *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18, no. 3 (2014): 277-298.
- Eren, Fikret. *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Ergün, Mevci. *Anonim Şirketler Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Goldschmit, James. *Zivilprozessrecht*. Berlin-Heidelberg: Springer Verlag, 1929.
- Göktürk, Kürşat. *Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Esasları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- Grieder, David. *Die Rechtsnatur der aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage*. Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019.
- Güney, Necla Akdağ. *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- Gürel, Murat. "Bağlı Şirket Genel Kurulunda Alınan Yapısal Değişiklik Kararları Nedeniyle Hâkim Şirketin Sorumluluğuna İlişkin TTK Madde 202.2'nin Gerekliliği Üzerine." *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 32, no. 2 (2016): 211-239.

- Helvacı, Mehmet. *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Beta Yayınları, 2001.
- İmregün, Oğuz. *Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak)*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1996.
- İzmirli, Yadigar. "Şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk." *Mevzuat Dergisi* 3, no. 33 (Eylül 2000).
- Jutzi, Thomas. "Vergleiche über GmbH- und aktienrechtliche Ansprüche." *Gesellschafts und Kapitalmarktrecht (GesKR)*, no. 4 (2014): 500-512.
- Kale, Serdar. "İcra ve İflâs Hukukunda Sirküler." *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, no.1 (2020): 239-250.
- Kälin, Oliver. "Und nochmals: Zur Rechtsnatur aktienrechtlicher Verantwortlichkeitsansprüche." *AJP/PJA*, no. 2 (2016): 135-144.
- Karaman Coşgun, Özlem. *Şirketler Hukuku*. Editör Sami Karahan. Konya: Mimoza Yayıncılık, 2013.
- Karslı, Abdurrahim. *Medeni Muhakeme Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.
- Kendigelen, Abuzer. *Hukukî Mütâalalar (Mahkeme Kararları ile Birlikte) Cilt XI: 2010-2011*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2013.
- Kendigelen, Abuzer. *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2020.
- Köroğlu, Anıl. "Pay Sahibi Tarafından Açılan Sorumluluk Davasında Yargılama Giderlerinin Pay Sahibi İle Şirket Arasında Paylaşılması (Medenî Usûl Hukuku Kapsamında Bir İnceleme)." *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 9, no. 17 (Haziran 2021): 355-382.

- Kuru, Baki. *İflâs ve Konkordato Hukuku*. İstanbul: Evrim Basım Yayın, 1988.
- Nussbaumer, André. "Schaden als Voraussetzung von Verantwortlichkeitsansprüchen." *Insolvenz- und Wirtschaftsrecht*, no. 2 (2001): 59-62.
- Oğuzman, M. Kemal ve Öz, Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2016.
- Özekes, Muhammet, Vural Seven ve Nedim Meriç. *Sermaye Şirketlerinde Sorumluluk Davası (TTK m. 549 vd.)*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021.
- Özel, Çağlar. "Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 50, no. 4 (2001): 81-106.
- Özmumcu, Seda. *Yargıtay Kararları Işığında Medeni Yargılama Hukukunda Ön Sorun*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019.
- Özsu, Güray. *Ekonomik Bir Bütünlük Olarak Şirketler Topluluğunda Hukuki Sorumluluk*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Paulus, Christoph G. *Zivilprozessrecht Erkenntnisverfahren, Zwangsvollstreckung und Europäisches Zivilprozessrecht*. Berlin-Heidelberg: Springer Verlag, 2017.
- Pehlivanoğlu, Murat Can. "Pay Sahiplerinin Manevi Tazminat Hakkı ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu." *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 38, no. 2 (2022): 199-226.
- Pekcanitez, Hakan ve Nedim Meriç. *Medenî Usûl Hukukunda Fer'i Müdahale*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2020.
- Poroy, Reha, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu. *Ortaklıklar Hukuku I*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019.
- Postacıoğlu, İlhan E. *Medeni Usul Hukuku Dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1975.
- Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt IV*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.

- Schellhammer, Kurt. *Zivilprozess Gesetz-Praxis-Fälle*. Heidelberg: C.F. Müller Verlag, 2020.
- Simil, Cemil. *Belirsiz Alacak Davası*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2013.
- Şener, Oruç Hami. *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: Seçkin Yayınları, 2019.
- Şener, Oruç Hami. *Yeni TTK Döneminde Anonim ve Limited Ortaklıklara İlişkin Verilen Yargıtay Emsal Kararlarının Değerlendirilmesi*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2020.
- Tandoğan, Halûk. *Türk Mes'uliyet Hukuku Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- Tanrıver, Süha. *Medenî Usûl Hukuku Cilt I*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Tekinalp, Ünal. *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.
- Tekinay, S. Sulhi, Sermet Akman, Halûk Burcuoğlu ve Atila Altop. *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993.
- Üstündağ, Saim. *İflâs Hukuku*. İstanbul: Yaylacık Matbaacılık, 2009.
- Yasaman, Hamdi. "Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları." *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 2 (Temmuz 2013): 97-112.
- Yasaman, Hamdi. *Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku ile İlgili Makaleler Mütâalalar Bilirkişi Raporları Cilt II*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.